

# Stenogrammid

## XIII Riigikogu, V Istungjärg, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 18.01.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:05 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse, millega tugevdatakse parlamentaarset kontrolli, eelnõu (313 SE) esimese lugemise jätkamine
2. 15:18 Elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (270 SE) kolmas lugemine
3. 15:36 Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu (323 SE) esimene lugemine
4. 15:48 Maksukorralduse seaduse ja elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu (320 SE) esimene lugemine
5. 16:37 Maksualase teabevahetuse seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (322 SE) esimene lugemine
6. 16:46 Äriseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (juriidilise isiku ja tema juhatuse või seda asendava organi asukoht) eelnõu (347 SE) esimene lugemine
7. 17:03 Töölepingu seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (356 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

**14:01 Esimees Eiki Nestor**

Austatud Riigikogu! Alustame täiskogu 2. töönädala kolmapäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Andres Herkel, palun!

**14:01 Andres Herkel**

Härra esimees! Austatud Riigikogu! Täna on mul au esimehe äraolekul esindada siin väliskomisjoni. Nimelt esitas väliskomisjon juba selle nädala alguses kimbu eelnõusid, mis puudutavad meie välisdelegatsioonide koosseisude muutmist. Maha jäi Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni Parlamentaarne Assamblee Eesti delegatsiooni moodustamine" muutmine" eelnõu. See koosneb lihtsatest punktidest: parlamendist lahkunud Mati Raidma asemel saab delegatsiooni põhiliikmeks Toomas Vitsut, kes seni on olnud asendusliige, ning asendusliikmena tuleb delegatsiooni Urve Tiidus. Aitäh!

**14:02 Esimees Eiki Nestor**

Krista Aru, palun!

**14:02 Krista Aru**

Austatud härra juhataja! Austatud rahvaesindajad! Vabaerakonna fraktsiooni kaheksa liikme nimel annan üle arupärimise peaminister Jüri Ratasele. Arupärimine keskendub haldusreformile, nimelt haldusreformiga kaasnevale kohanimele küsimusele. Näide pärineb Tartumaalt, kus vabatahtlikult ühinevad kolm valda: Mäksa, Haaslava ja Võnnu. Enamik kohalikke elanikke soovib ühinenud valla nimeks vana kihelkonnakeskuse nime, vana auväärset Võnnu nime. Kuid ühinemisnõukogu tegi otsuse nimetada uus vald Kastreks. Asi ei ole mitte ainult ühes kohanimes, vaid küsimus on põhimõtteline. Kui meil on väga tugev kultuurilooline traditsioon, tugev kohanimepärimus, kes siis vastutab selle eest, et eiratakse kohalike inimeste soove ja ka meie ajaloolist pärimuskultuuri? Aitäh!

**14:04 Esimees Eiki Nestor**

Olen vastu võtnud ühe eelnõu ja ühe arupärimise. Võtame nad menetlusse kodu- ja töökorra seaduses ettenähtud korras.

Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 87 Riigikogu liiget.

---

## **1. 14:05 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse, millega tugevdatakse parlamentaarset kontrolli, eelnõu (313 SE) esimese lugemise jätkamine**

### **14:05 Esimees Eiki Nestor**

Meie eilne täiskogu istung lõppes hetkel, kus pooleli oli Vabaerakonna fraktsiooni algatatud "Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse, millega tugevdatakse parlamentaarset kontrolli" eelnõu 313 esimene lugemine. Eelnõu algatajate ettekandja Artur Talvik vastas Riigikogu liikmete küsimustele. Siitsamast lähemegi edasi. Peeter Ernits, palun!

### **14:05 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea ettekandja! Minu mäletamist mööda kolleegid sotsiaaldemokraadid küsisid, et kui Eestis eksisteerib võimude lahususe põhimõte, kuidas siis sellesse maailma sobib sunniviisiline toomine. Näiteks Saksamaal oleks Allan Kiili sugune mees kindlasti kohe toodud parlamendi komisjoni ette. Ja kui ta oleks vastu punninud, aga neljandik komisjonist oleks komisjoni ette toomise poolt olnud, siis oleks võinud ta isegi kuni kuueks kuuks kinni panna. Kas Saksamaa ei ole siis õigusriik ja Eesti on või?

### **14:06 Artur Talvik**

Täna küsimuse eest! Küsimus on õigustatud ja sellepärast ma eile mainisin ka, et Euroopa 14 riigis, kus on moodustatud uurimiskomisjone, on ette nähtud päris tugevad sanktsioonid, tugevamad sanktsioonid kui Eestis. Selline pidev võimude lahususe printsiibile rõhumine kaitseb tegelikult ühte väga ohtlikku tendentsi, mis Eestis on. Meil on parlamentaarne demokraatia riik, aga samas annab parlament oma jõuotsi kogu aeg ära täitevvoimule ning parlamendist on saanud n-ö täitevvoimu ripats, ja see on ohtlik. Kui me nimetame oma riiki parlamentaarne demokraatia riigiks, aga ei tee parlamendist väarikat organit, siis on see ohtlik kogu riigile. Ja uurimiskomisjon on üks koht, kus oma jõudu näidata.

### **14:07 Eiki Nestor**

Heljo Pikhof, palun!

### **14:07 Heljo Pikhof**

Aitäh! Ma ütleksin eelmise küsimuse vastuse jätkuks, et kõige ohtlikum on ikka see, kui me teeme parlamendist prokuratuuri ja kohtupidamise koha. See ei saa kuidagi normaalne olla. Aga ma tahtsin küsida, kas sa tõesti arvad, et selline seadus, mille järgi kohtust tuleb otsus, et inimene tuuakse n-ö käed raudus parlamenti, üldse välja kuulutatakse. See on ju juba eos põhiseadusvastane. Siit edasi minnes, kui uurimiskomisjon võib tuua inimesi tapiga Riigikokku, miks siis teha vahet uurimiskomisjonidel ning teistel erikomisjonidel ja alatistel komisjonidel? Varsti jõuame sinnamaani, et kui ühest kohast on ots lahti, siis läheme edasi alatiste komisjonide juurde. See on inimestele hirmutav.

### **14:09 Artur Talvik**

Aitäh küsimuse eest, hea Heljo! Sa võiksid tutvuda kodu- ja töökorra seadusega, kus on juba praegu selgelt kirjas, et uurimiskomisjonil on teistsugused jõumehhanismid kui ülejäänud komisjonidel. Riigikogu on korduvalt arutanud, mismoodi uurimiskomisjon võiks sanktsioone rakendada nende inimeste puhul, kes ei tule kohale või kes ei esita dokumente. See arutelu on käinud väga pikka aega ja seda on kogu aeg tapetud. Ka praegu on sisse kirjutatud sanktsioon, mida ei saa aga ellu viia. See on totter. See ei näita Riigikogu väarikust, ütleme niimoodi, kui ühte asja pole suudetud lahendada.

### **14:09 Eiki Nestor**

Peeter Ernits, palun!

#### **14:09 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea ettekandja! Kui me seda komisjoni moodustasime, siis tegi riigi peaprokurör ja teda saatev delegatsioon ettepaneku, et ärge tehke uurimiskomisjoni, äkki piisab probleemkomisjonist. Ma mäletan, kuidas vist Jüri Adams oli üsna raevukas ja ütles, et nii see asi ei käi, et probleemkomisjon on selline pehmo komisjon, aga uurimiskomisjonil on vähemalt mingisugusedki sanktsiooni rakendamise võimalused. Nüüd ma kuulen, kuidas head kolleegid ütlevad, et see ei ole õigusriigile kohane. Mina vaatan pidevalt Saksamaa poole ja Saksamaa vist ikka on õigusriik. Miks kogu aeg püütakse paaniliselt sanktsioone vältida ja soovitatakse, et tehke mingi probleemkomisjon ja davaite žit družno?

#### **14:10 Artur Talvik**

Aitäh küsimuse eest! Ma olen seda enne ka tähele pannud, et sama parlament on väga usinasti ja kiiresti nõus vastu võtma rangemaid karistusi ja suuremaid trahve, kui see puudutab kogu ühiskonda. Aga kui mingi asi puudutab poliitikuid või n-ö poliitilist klassi, siis tegutsetakse korraga ühtse rindena ja proovitakse need ettepanekud ära tappa. Seesama asi, et uurimiskomisjonil ei lasta sanktsioone rakendada, on üks näide sellest. See on võib-olla ka põhjus, miks meie uued erakonnad nimetavad vanu erakondi kartellierakondadeks. Korraga tekib niisugune ühisrinne, kus öeldakse, et ärge meid, poliitikuid, puutuge, aga muule rahvale paneme ikkagi täiega. Ütlen veel kord: uurimiskomisjon tegeleb ju parlamentaarse järelevalvega, sellesama halli tsooniga, mis häirib inimesi kõige rohkem. See on tsoon, kus kasutatakse jork-skeeme, kus on täitevõimu kuritarvitamisi ja balansseeritakse seaduslikkuse piiri peal ning mida uurimisorganid uurida ei saa. See on poliitiline seisukohavõtt, see on ettepanekute tegemine kuni sinnamaani välja, et seadust tuleb muuta. Ja selleks, et neid ettepanekuid teha, on tähtis, et võtmeisikud tuleksid kohale ja et Riigikogu uurimiskomisjon oleks väärikas.

#### **14:12 Eiki Nestor**

Inara Luigas, palun!

#### **14:12 Inara Luigas**

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma ei ole jurist, aga mul on selline elav fantaasia. Ma kujutan ette olukorda, kui mõnda isikut on vaja siia majja tuua. Siin maja ees on alati elav turistide voog, ja nüüd tuuakse keegi sundkorras siia, ilmselt talutatakse läbi turvaväravate jne. Ja kui see võllaroog veel siin maja peal lahti pääseb, siis jooksevad kõik meie politseinikud teda kinni nabima ja meie vaesekesed jääme selles saalis järelevalveta. Kuidas see praktikas välja kujuneb? Kas sa oskad meile seda kirjeldada?

#### **14:13 Artur Talvik**

Praktikas kujuneb välja niimoodi, et see on üliäärmuslik meetod, mida tõenäoliselt ei tule mitte kunagi kasutada. Ma olen mitu korda seletanud, et nende sanktsioonide eesotsas on sunniraha kasutamine. Seda sanktsiooni saab kasutada alles siis, kui kutsutu on korduvalt eiranud kutset kohale tulla või ei esita küsitud dokumente. See tähendab, et mitu meedet on n-ö eespool ja siis, kui need ei toimi, alles siis pöördub uurimiskomisjon kohtu poole. Ja ta saab pöörduda sinna juhul, kui on tegemist ikkagi väga äärmusliku juhtumiga, ja siis teeb ka alles kohus selle otsuse. Kohus võib uurimiskomisjoni pikalt saata, öelda, et teil ei ole piisavalt põhjust seda inimest kohale kutsuda. Nii et ärge ületähtsustage seda sundtoomist – see on kõige äärmuslikum, kõige tagumine meetod. Aitäh!

#### **14:14 Eiki Nestor**

Helmut Hallemaa, palun!

#### **14:14 Helmut Hallemaa**

Aitäh, austatud esimees! Hea ettekandja! Mu küsimus on nime kohta. Kuna sa oled eelnõu esitajate esindaja, siis ma küsin seda sinult. Sama küsimus oli ka komisjonis. Eesti keel on ilus keel, aga mitmed asjad on kõlalt sarnased, kuid erineva sisuga ehk "uurimiskomisjon" ja "uurimisorgan" on liiga sarnased sõnad. Kas sellel komisjonil võiks olla ka mõni teine nimi? Kui me komisjonis seda teemat arutasime, siis tõi selle ala väga hea asjatundja Jüri Adams välja, et enne teist maailmasõda oli Eesti Vabariigis samalaadse komisjoni nimeks ankeetkomisjon. Mis sa arvad selle komisjoni nimest, kuigi sa oled uurimiskomisjonide fänn?

#### **14:15 Artur Talvik**

Huvitav, et ma olen saanud sellise tiitli – uurimiskomisjonide fänn. Aga okei, las ta siis olla. Mina jätaaks sellesama nime, sest mitmes teises riigis tegutseb see komisjon ka ikka uurimiskomisjoni nime all. USA-s on *special investigation committee* jne. Ma ei hakkaks selle nimega mängima. Kõigile on selge, et kui tegemist on uurimiskomisjoniga, siis on see komisjon, millel on eriline jõud.

#### **14:16 Eiki Nestor**

Liisa Oviir, palun!

#### **14:16 Liisa Oviir**

Aitäh! Mulle jäi kõrva teie selline suhteliselt emotsionaalne hinnang, kuidas me üritame takistada poliitikute korralekutsumist. Minu arusaamine, mida kinnitab tegelikult ka Riigikogu kodukorra seadus, ütleb, et see on siiski Riigikogu ehk siis poliitikut, kes moodustavad uurimiskomisjoni, ja seda eelkõige avalikkusele huvi pakkuvate asjade uurimiseks. Mis tähendab, et need inimesed, kes siia tuuakse, võivad olla poliitikut, aga sageli nad ei ole. Täitevõim koosneb suures osas ametnikest ja üsna vähesel määral poliitikutest. Võib-olla te saate natukene täpsustada, mida te mõtlesite selle all.

#### **14:16 Artur Talvik**

Ma mõtlesin selle all ka seda, et väga paljud Eesti ametnikud on seotud poliitilise võimu või parteilise võimuga, ja väga tugevalt. Täpselt samamoodi nagu riigiettevõtete juhtorganid on väga tugevasti poliitiliselt seotud. Isegi kui sinna ei nimetata poliitikut, siis nimetatakse sinna oma partei liikmeid, mis on ju poliitiline nimetamine. See on asi, mida uurimiskomisjon tihtipeale uurib – just poliitiliselt tundlikke teemasid. Ja sellele on tekkinud suur vastuseis. On jõutud järelduseni, et okei, uurimiskomisjonid tegelevad poliitiliselt tundlike teemadega, järelikult me peame neilt jõu ära võtma. See on see n-ö võtmekoht, mitte see, et komisjoni kutsutakse ainult poliitikut.

#### **14:17 Eiki Nestor**

Jürgen Ligi, palun!

#### **14:17 Jürgen Ligi**

Aitäh! Hea ettekandja, te tsiteerisite kedagi, kes nimetab teisi erakondi kartellierakondadeks ja iseenast samastab rahvaga. Millist erakonda te silmas pidasite? See iseenesest on ju populismi definitsioon, et mina olen rahvaesindaja ja teised ei ole, teised on mingi kartell. Mis tore erakond või millised need erakonnad olid, kes niimoodi ütlesid?

#### **14:18 Artur Talvik**

Hea kolleeg, ma arvan, et kõik on rahvaesindajad. Lihtsalt on teatud käitumismudelid, kus poliitiline eliit hakkab iseenast kaitsma. See tuleb just sellest võrdlusest, et laiale rahvahulgale tehakse seadusi ja karmistatakse reegleid, aga ennast jäetakse nendest reeglitest puutumata. Sealt ongi kahjuks see sõna sisse tulnud.

#### **14:18 Eiki Nestor**

Urmas Kruuse, palun!

#### **14:18 Urmas Kruuse**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kas see vastasseis ei ole tekkinud mitte sellest, et meil on piisavalt selliseid näiteid, kus kõige olulisem asi on pressikonverents ja alles siis tuleb sisu? See tunnetus, justkui poliitikut oleksid ringkaitses ega taha sellepärast seda ettepanekut läbi lasta, ei ole tänases õigusruumis minu arust adekvaatne. Sellistes toimingutes peab koos tegema õigeid ja õiglasid otsuseid, sõltumata sellest, kas tegemist on mehe või naise, poliitilisse ühendusse või mittetulundusühingusse kuuluva või sinna mitte kuuluva isikuga.

#### **14:19 Artur Talvik**

Hea Urmas, ma ei tea, kas sa viibisid ka eile siin peetud debatil. Me oleme väga mitu korda selgeks teinud seda, mis on parlamentaarne järelevalve ja mis on kohtumõistmine. Uurimiskomisjon ei mõista õigust, ma olen seda mitu korda rääkinud. See, et uurimiskomisjon on erilise tähelepanu all, tuleneb sellest, et need teemad, mida seal käsitletakse, on erakordsed. Tingimata tasuks lugeda uurimiskomisjonide raporteid, mis on väga tõsised dokumendid, ja sealt tuleb see sisu välja. Töö sisu on nendes raportites. See, et ajakirjandus sellele erilist tähelepanu pöörab, ei ole võib-olla sugugi uurimiskomisjoni poolt initsieeritud. Nii et siin maksaks vahe sisse teha.

#### **14:20 Esimees Eiki Nestor**

Madis Milling, palun!

#### **14:20 Madis Milling**

Aitäh, härra juhataja! Hea Artur! Just praegu sa ütlesid, et komisjon ei mõista õigust. Ometigi saab ju komisjon mingisuguste lausungite, intervjuude ja suhtumise kaudu kujundada avalikku arvamust. Minule teadaolevalt ütlesid Tallinna Sadama korruptsiooniskandaaliga seoses uurimise all olevad isandid oma advokaatide suu läbi, et nad ei tulnud uurimiskomisjoni sellepärast, et uurimiskomisjon oli nad juba ette süüdi mõistnud. Siit konkreetne küsimus: kas uurimiskomisjon võib mõjutada käimasolevat kriminaaluurimist või kohtuprotsessi?

#### **14:21 Artur Talvik**

Aitäh küsimuse eest! Uurimiskomisjoni moodustamisel tehakse väga selgeks uurimiskomisjoni ülesanded ja need tulevad otsuse eelnõusse sisse. Nii et kui keegi komisjoni liikmetest on avalikkuses sõna võtnud ja öelnud, et need või teised on pätid, st isiklikust lähtepunktist kellegi justkui süüdi mõistnud, siis ei saa kindlasti öelda, et komisjon on kellegi süüdi mõistnud. Me ei saagi kedagi süüdi mõista. Me ei mõista õigust, ütlen veel kord. Aga minu arust on ka poliitilise kultuuri mõttes ülioluline, et võetakse seisukoht – võetakse seisukoht ja öeldakse otse välja, et see või teine tegu ei ole aktsepteeritav. Sellepärast ei pea keegi vangi minema, aga on välja öeldud, et meie ühiskonnas ei ole see või teine tegu aktsepteeritav. See on ka üks nende raportite mõte.

#### **14:22 Esimees Eiki Nestor**

Kalvi Kõva, palun!

#### **14:22 Kalvi Kõva**

Aitäh! Hea kolleeg Artur! Ma tean, et sa oled tubli merepäästja. Aga su jutust siin ma ei saa aru, kas sa ise ikka oled poliitik.

#### **14:22 Artur Talvik**

Kas küsimus on läbi? Aitäh! Muidugi olen. Kas tahad jätkuküsimust? Olen küll, vastus on jah.

#### **14:23 Esimees Eiki Nestor**

Jürgen Ligi, palun!

#### **14:23 Jürgen Ligi**

Ma tahaks tegelikult sama asja teada. Ma küsisin selgelt, kes on see populist, kes nimetab teisi kartellierakondadeks ja ennast rahvaga kokku kuuluvaks. Kas te äkki ise oletegi? Kas te kuulute eliiti? Kas te olete poliitik või mittepoliitik ja kas teie partei on partei või ei ole? See asi jääb kuidagi väga kõlama. Vastake siis ära, kui te juba ettekandes niimoodi mainisite. See, et te olete poliitik, ei ole kindlasti see vastus, mida eelküsija soovis teada saada.

#### **14:23 Artur Talvik**

Täpselt samamoodi nagu kõik muud poliitikud teate teiegi väga hästi, et ühiskond on pannud poliitikule ühe templi otsaette, ja seda me kõik koos kanname. Kui ma nimetan kartellierakondi, siis ma pean silmas ühte käitumisviisi, mis seisneb enesekaitstes. Ja kui küsida, kas ma olen meie n-ö poliitilise klassi suhtes kriitiline ja tahaksin, et poliitiline kultuur Eestis muutuks, siis selle peale ma ütlen: jah, olen!

#### **14:24 Esimees Eiki Nestor**

Urmas Kruuse, palun!

#### **14:24 Urmas Kruuse**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kui ma seda juttu kuulan, siis minu arust on siin sees üks muster, mis on juba ajaloost tuttav. Me alahindame sõna jõudu ja alahindame ka seda jõudu, mida üks või teine tiitel juurde annab. Kui uurimiskomisjoni liige võtab Eesti ühiskonnas sõna ja ütleb kellegi kohta midagi, mis tegelikult ei pruugi sugugi adekvaatne olla, siis võib mõju olla hullem, kui on võimalik kohtuotsus selle isiku suhtes. Kas te mõistate selgelt vastutust, mida see komisjon kannab ja mis selle komisjoni juhtimisega kaasneb?

#### **14:25 Artur Talvik**

Jah, ma mõistan seda vastutust. Selles küsimuses ma väga soovitan sul, hea Urmas, pöörduda ühe sinu enda erakonna liikme poole, kes avalikkuses lubas korruptandid maha lasta. Sellest tuligi põhiline kriitika meie uurimiskomisjoni suhtes. Seda mainiti ka justkui ühe põhjusena, miks need põhilised kutsutud meile kohale ei tulnud. Seda intsidenti mainiti just nimelt ära. Soovitan väga soojalt rääkida selles küsimuses oma erakonnakaaslasega.

#### **14:25 Esimees Eiki Nestor**

Ken-Marti Vaher, palun!

#### **14:25 Ken-Marti Vaher**

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Selle eelnõu puhul on mitmed õiguslikud probleemid, millest kindlasti räägib oma ülevaates komisjoni kaasettekandja. Tõenäoliselt eile sellele küsimusele juba vastati, aga ma küsin üle: kui mitut juhtumit sa silmas pead, mille puhul oleks võinud rakendada sinu väljapakutud eelnõu mehhanisme?

#### **14:26 Artur Talvik**

Aitäh! Kõigepealt, nendel mehhanismidel on oma jada, need on n-ö tõusvas joones. Esimene mehhanism on sunniraha, sunnirahaga hoiatamine korduval kutsumisel, ja alles kuskil tagaotsas on sunniviisiline kohaletoomine. Kui ma nüüd väga kiiresti peast läbi lasen, siis kogu uurimiskomisjonide ajaloo jooksul üldse on tegemist võib-olla nelja juhtumiga. Sundtoomine, nagu ma olen siin juba rõhutanud, on äärmuslik meetod, mida järgmistel uurimiskomisjonidel tõenäoliselt väga harva kasutada tuleb. Seal vahel on veel kohtupuhver, mis võib-olla ei lase seda kasutada. See on mu vastus.

#### **14:27 Esimees Eiki Nestor**

Rohkem eelnõu algatajale küsimusi ei ole. Põhiseaduskomisjoni ettekandja Ivari Padar, palun!

#### **14:27 Ivari Padar**

Lugupeetud härra esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogu põhiseaduskomisjon arutas seda eelnõu 10. jaanuaril ühe tunni ja 18 minuti vältel. Ma arvan, et ei ole hea mõte kogu protokollu ette lugeda, sest protokoll on pikk, neli-viis lehekülge. Ma proovin tuua välja selle põhisisu. Härra Jüri Adams tutvustas probleemi, mis meil on olnud. Probleem on see, et viimase paarikümne aasta parlamendipraktikas on olnud neli või viis korda, kus kutsutud ei ole uurimiskomisjoni ette tulnud. Sanktsioone, mis on seaduses kirjas, enam tegelikult rakendada ei saa. Probleem on olemas ja tuli nüüd uuesti reljeefselt välja Tallinna Sadama uurimiskomisjoni töö käigus. Komisjoni liikmed tundsid huvi, milline on olnud teiste riikide praktika. Riigid erinevad, parlamendid erinevad ja aeg-ajalt me ikka näeme telerist, kuidas kuskil, kas või Ameerika Ühendriikides, on parlamendi uurimiskomisjonide ette värvikaid inimesi toodud. Kuigi mingi ülevaade teiste riikide praktikast on põhiseaduskomisjonil olemas, ütlen siiski, et sellist päris läbivat analüüsi, milline see praktika on, meil ei ole. Me võime küll ütelda, et on mingid praktikad, mida Euroopa Liidu liikmesriikides, näiteks 14 liikmesriigis, rakendatakse, aga me ei tea detailides, kuidas seda tehakse. Loomulikult olid üleval kõik need teemad, mis on siin küsimuste-vastuste voorus läbi käinud: kui proportsionaalne selline tegevus üldse on ja kas me ei ehita üles paralleelset uurimisorganit, mis asi

on parlamendi uurimiskomisjon, millega ta peab tegelema ja kas me ei taha parlamendi uurimiskomisjoni sees mingit alternatiivset uurimisorganit luua? On selge, et parlamendi uurimiskomisjoni ülesanne on eelkõige vaadata, millised on poliitilised otsused ja mis mõjuga need otsused on. Detailsemaid uurimistoiminguid peavad ikkagi tegema need institutsioonid, mis selleks on ette nähtud. Nii see elu on. Parlamendiliikmed rõhutasid, et Riigikogu ülesanne on seadusi teha, mitte minna uurimisorganite töömaale.

Arutati ka seda, kas nende kahe seaduse muudatustega peaks üleüldse tegelema põhiseaduskomisjon, et kui Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmine oleks justkui põhiseaduskomisjoni teema, siis kriminaalmenetluse seadustiku muutmine peaks olema õiguskomisjoni teema. Protokollist ma loen välja, et komisjoni esimehe Ken-Marti Vaheri arvates võivad need muudatused põhimõtteliselt ja sisuliselt olla ka põhiseaduskomisjoni all.

Lõppresultaadina leiti, et praegu väljapakutav skeem ei ole proportsionaalne. Loen ette põhiseaduskomisjoni esimehe lõpurepliigi: teema edasisel käsitlemisel saab vaadata, kas mõnest riigist on võimalik võtta üle asjakohane, Eesti õigusele sobiv mõistlik tava, kuidas tagada suurem respekt parlamendi uurimiskomisjoni vastu ja ütluste andmiseks uurimiskomisjoni ette ilmutamine või ütluste andmine kirjalikult või advokaadi kaudu. Põhiseaduskomisjon ütleb aga väga selgelt, et jah, selle teemaga tuleb edasi tegelda, vaadata, kuidas asju saaks viisakalt ajada, et Riigikogust ei jääks urjadniku või vallakasaka mulje, kes vägisi kedagi kuhugi ülekuulamisele veab. Siit siis ka otsused. Esiteks, ettepanek võtta eelnõu 313 täiskogu 17. jaanuari päevakorda. Seda toetati konsensuslikult. Teiseks, ettepanek eelnõu 313 tagasi lükata – poolt 7, vastu 1, erapooletuid 0. Kolmandaks, määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Ivari Padar – siin oldi konsensuslikud. Nüüd olen mina oma ettekande teinud.

#### **14:33 Esimees Eiki Nestor**

Küsimused ettekandjale. Andres Ammas, palun!

#### **14:33 Andres Ammas**

Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Sinu ettekandest jäi arusaamatuks üks väide, mis kõlas ilmselt siis komisjoni istungil – nimelt see, et puudub teiste riikide praktika analüüs. Ometi ütles sama päevakorrapunkti ettekandja, et analüüs on olemas nii Ameerika Ühendriikide kui ka paljude Euroopa riikide kohta. Ma olen ka ise seda analüüsi lugenud, selle on teinud meie oma kantselei osakond, kes selliste analüüsidega tegeleb. Ma olen nüüd segaduses. Kas me ei usalda meie oma osakonna töö tulemusi? Kas siis, kui nende töö tulemused komisjoni enamusele ei meeldi, öeldakse, et need pole tõsiselt võetavad? Kuidas sellesse kõigesse suhtuda, kui tegelikult on analüüs olemas?

#### **14:34 Ivari Padar**

Mina suhtun väga tõsiselt kogu sellesse töösse ja analüüsi, mis on juba tehtud. Aga näiteks minule jääb sellest analüüsist väheseks, et ma saaksin välja pakkuda väga mõistliku ja hea lahenduse, kuidas me saaksime seda probleemi tsiviliseeritult lahendada. Täpselt nii ongi. Igal juhul ma leian, et üks asi on, kui meil on tabelis kirjas need eri riikide tavad, aga ma tahaksin kogu seda praktikat aluseks võttes jõuda ka selliste analüüsideni, milline võiks Eesti jaoks hea mudel olla. Ma ütlen veel kord, et vaieldamatult on küsimus parlamendi vääriskuses. Me võime rääkida ka sellest, kui palju meil uurimiskomisjone vaja on ja kas uurimiskomisjoni formaat on üleüldse hea formaat. Need on omaette teemad. Igal juhul ei ole mina saanud sellest analüüsist, mis meil praegu siin on, piisavalt head ettekujutust, kuidas meie võiks seda küsimust lahendada. Aga ma arvan, et me peame selle teemaga edasi tegelema.

#### **14:35 Esimees Eiki Nestor**

Krista Aru, palun!

#### **14:35 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Sõjajärgses Eesti Vabariigis töötas parlamendi uurimiskomisjon tõesti ankeetkomisjoni nime all. Vaatamata sellele, et ankeetkomisjon korraldas

uurimisi küllalt sagedasti ja väga mitmes küsimuses, ei olnud tookord võimalust, et keegi, keda soovitakse kuulata või küsitleda, selle komisjoni ette ei tule. Selline asi oli välistatud. Mis nüüd muutunud on?

#### **14:35 Ivari Padar**

Muutunud on see, et vahepeal oli teine maailmasõda ja kogu maailm on muutunud. Kõik need käitumismallid ja käitumismudelid, mis olid enne teist maailmasõda, ja see autoritaarsus, mis oli 1930-ndate lõpus nii meil kui ka meid ümbritsevas maailmas, on muutunud, foon on teistsugune. On väga paljud asjad, mida meie peame sügavalt antihumaanseks. Käitumine enne teist maailmasõda ja meie praegused arusaamad maailmast on erinevad, me arutame sügavuti umbes selliste teemade üle, kas karusloomakasvatus on eetiline või mitte jne. Need maailmad on erinevad.

#### **14:36 Esimees Eiki Nestor**

Jaanus Marrandi, palun!

#### **14:36 Jaanus Marrandi**

Tänan! Lugupeetud ettekandja! Ka mina keskendun natuke sellele analüüsile. Kõigepealt on ju see asi, et riikide õigussüsteemid on erinevad. Demokraatlik traditsioon on erinev ja ka erineva pikkusega. Pikad traditsioonid loovad juba teatud tava ja korra. Eesti parlament peab tegelema seadusloomega ja ka parlamentaarse järelevalvega. Just nimelt järelevalvega, mida rõhutas ka algataja ettekandja. Tegelikult on ju küsimus selles, et kui uurimiskomisjon hakkab tegema enam-vähem paralleelseid toiminguid uurimisorganitega, n-ö päris uurimisorganitega, siis see tegevus üsna samastub. Kas meil on olemas analüüs selle kohta, missuguste tegelike tulemusteni on senised uurimiskomisjonid jõudnud? Ma saan aru, et see komisjon võib üsna kergesti muutuda selliseks poliitiliseks relvaks, millel pole erilist seost tegeliku tulemusega.

#### **14:37 Ivari Padar**

Nii nagu mina mäletan, on praeguseni olnud meil vist neli uurimiskomisjoni. Vaieldamatult on need kõik olnud poliitilised relvad, siin ei ole küsimustki. Nii nagu me kõik siin oleme poliitikud, on ka need uurimiskomisjonid poliitilised relvad. Meil ei ole mõtet siin hämada. Eri aegadel on nad olnud ka selliseks n-ö avalikkuse malakaks, et üht või teist teemat välja tuua. Aga see ongi poliitika, nii see on ja see küsimus jääb. Ma ise mõtlesin ka eile selle peale, et täitsa huvitav oleks läbi vaadata eelmiste uurimiskomisjonide materjalid, uurida, mida uurimiskomisjonide töö tulemusel on saadud täiendavalt teada, võrreldes sellega, mida ametlik juurdlus on välja toonud. Täiesti võimalik, et on asju, mida on täiendavalt teada saadud. On täiesti selge, et parlamendi huvi on ju ikkagi see, milline on olnud ühe või teise otsuse puhul poliitiline protsess. Me oleme rahvaesindajad ja on selge, et me tahame mitmes valdkonnas välja paista. Ütleme, kui levimas on seakatk, siis on kindlasti pooled Riigikogu liikmed targemad kui veterinaararstid. Nii see elu on.

#### **14:38 Esimees Eiki Nestor**

Külliki Kübarsepp, palun!

#### **14:39 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja! Ma ei saa hästi teie tigidusest aru. Eelnõusid esitataksegi selleks, et uusi lahendusi välja pakkuda. Kas komisjon on moodustanud vastava meeskonna, kes töötaks välja Eestile sobilikud alternatiivlahendused? Ja kui seda ei ole moodustatud, siis miks ei ole?

#### **14:39 Ivari Padar**

Ma palun väga vabandust, kui ma olen tige olnud. Ju see siis ikkagi seest välja tuleb, pikalt varjama ei hakka. Aga nagu ma ütlesin, keegi ei ole ju väitnud, et probleemi ei ole. Kõik saavad aru, et probleem on, on Riigikogu väärakuse probleem. Ja on olemas selline komisjon nagu põhiseaduskomisjon, kes on ka oma protokollis märkinud, et selle teemaga tahetakse edasi minna ja leida mõistlik lahendus.

Praegusel juhul on niimoodi, et nagu te näete, on see lahendus, mille te olete välja pakkunud, ärgitanud mõtlema. Suur tänu teile selle eest, et olete selle teema üles tõstnud! Aga te ei ole pakkunud piisavalt tsiviliseeritud lahendust.

#### **14:40 Esimees Eiki Nestor**

Raivo Põldaru, palun!

#### **14:40 Raivo Põldaru**

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Teie viimasest jutust ma peaaegu saingi juba oma küsimusele vastuse. Te vist konstateerite, et uurimiskomisjone on ikkagi vaja ja neile oleks vaja kindlustada ka võimalus tööd teha. Sest kui inimesed kohale ei tule, siis ei ole komisjonil midagi teha – polegi võimalik midagi uurida, kui see asi jätkub, et inimesed kohale ei tule. Aga ma peaaegu sain juba vastuse. Minu küsimus on selline: kas te olete nõus, et ilmselt on uurimiskomisjone, kes tegeleksid ühiskonnas üles kerkinud probleemidega, edaspidigi vaja ja vaja oleks leida ka lahendused, kuidas nad saaksid tööd teha?

#### **14:41 Ivari Padar**

Ma olen täiesti seda meelt, et kui uurimiskomisjone on vaja, siis tuleb tagada ka see, et nad saaksid tööd teha. Siin ei ole üldse küsimustki. Aga praegusel juhul ma ei näe ka seda, et me seadust niimoodi muudaksime, et uurimiskomisjoni tegemine meile võimatuks muutuks. Aja jooksul tuleb ikka ette probleeme, kus uurimiskomisjone on vaja. Ja vaieldamatult tuleb läbi mõelda ka mõistlik rakendus, kuidas inimesi, keda uurimiskomisjonil on vaja küsitleda, saaks komisjoni ette tuua.

#### **14:41 Esimees Eiki Nestor**

Ain Lutsepp, palun!

#### **14:41 Ain Lutsepp**

Aitäh, härra eesistuja! Austatud kõneleja! Küsimus on lühike: mida me selle eelnõu käsitlemisel kardame? Kas me ei usalda iseennast, st parlamenti? Väärikus ei tohiks ju kuhugi kaduda, kui me ise sellele kaasa ei aita.

#### **14:42 Ivari Padar**

Karta pole siin midagi. Nagu ma ütlesin, probleem on olemas. Lihtsalt teie pakutud lahendus ei sobi meie õigusruumi, see ei ole suurele osale Riigikogu liikmetele sisuliselt vastuvõetav. Riigikogu on eelkõige seaduste tegemise koht, Riigikogu ei saa olla uurimisorgan ja Riigikogu komisjonid ei ole haldusorganid, kes saaksid teha ettekirjutusi ja trahve. Nii ongi.

#### **14:42 Esimees Eiki Nestor**

Aitäh! Põhiseaduskomisjoni ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Jüri Adams Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

#### **14:43 Jüri Adams**

Härra juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Siin toimunud diskussioonis on toodud veenvaid tõendeid, et see probleem ei ole mitte mingisugune teoreetiline, eluvõõras, sulepeast väljaimetud asi, vaid seda kinnitavad faktid ja päris pikaajalised kogemused. Minul isiklikult on kogemused, mis ma sain VIII Riigikogu ajal nn SIA uurimiskomisjoni liikmena – ma arvan, et see oli aastail 1996–1997. Seal ilmnis ilmselt esimest korda väga reljeefselt nähtus, mis on praeguse diskussiooni aluseks. Teatud põhjustel keeldusid teatud inimesed selle komisjoni ette tulemast ja küsimustele vastamast. Oma mitteilmumise põhjendamiseks panid nad tööle professionaalsed juristid, kes sellist käitumist õigustasid. Selliseid kogemusi on hiljem ka olnud. Nii et siin on see pagas. Küsimus ei ole mitte ainult selles viimases, Tallinna Sadamaga seotud korruptsiooni uurivas komisjonis, siin on pikk-pikk rida asju taga. Praegu on meil kõnealuse eelnõu esimene lugemine. Tuletan meelde, et esimese lugemise sisu on saada vastus kahele küsimusele. Esiteks, kas sellist seadusmuudatust on üldse vaja? Ma arvan, et siin toimunud diskussioon näitab päris kindlalt, et jah, seadust on vaja täiendada. Teiseks, kas esitatud

eelnõu sobib sellise seadusmuudatuse tegemise aluseks? Eelnõu mitmeid osi on tõsiselt kritiseeritud ja ka mina ise olen mõne osa suhtes üsna kriitiline – põhjustel, mida ma nimetan õige varsti –, kuid ma ei saa väita, et see eelnõu ei võiks olla aluseks edasisele tööle. Ükskõik, mis puudused sellel eelnõul ka ei oleks, kaasa arvatud see, mis seal veel kirjas peaks olema, aga mis praegu puudub, on need kõik järgmiste menetlusastmete jooksul parandatavad.

Selle eelnõu menetlemisel on ilmnenud üks täiesti uus ja seniolematu olukord. Nimelt on kolm valitsuskoalitsiooni fraktsiooni koos opositsiooni suurima, Reformierakonna fraktsiooniga langetanud poliitilise otsuse, et nende huvides ei ole eelnõu esimest lugemist lõpetada. Mis on konkreetne põhjus, seda ma ei tea. Ma ei tea ka, kes on selle otsuse tegijad, aga ma väga loodan, et praeguse diskussiooni valguses mõtlevad nende fraktsioonide liikmed ümber. Ega sellest, kui eelnõu menetlusest välja hääletatakse, midagi oluliselt ei muutu – probleem ei kao ju kuskile. Kas võtab valitsuskoalitsioon endale ülesandeks esitada samasisuline, aga enda arvates parem või vähemalt paremate autorite koostatud eelnõu või esitab opositsioon uue eelnõu, aga tänase väljahääletamisega ei lõpe see asi ju mitte.

Palun lisaiega!

#### **14:47 Esimees Eiki Nestor**

Kolm minutit lisaiega.

#### **14:47 Jüri Adams**

Praeguse diskussiooni juures on minu jaoks kõige silmapaistvam probleem ilmne möödarääkimine. Ma veel kunagi mõtlesin, kas meie internetiajastul üldse enam elavaid juriste vaja on. Piisab ju täiesti sellest, et kõik seadusandlikud normid ja nende seletused on olemas internetis, igaüks võib ise guugeldada ja täpse seisukoha leida. Aga siis ma jõudsin järeldusele, et ikka on vaja. Sest üks põhjus, mis tänapäeval nõuab, et juristid inimestena olemas oleksid, on see, et seaduste tekstides kasutatakse päris palju homonüüme. See tähendab, et üks ja sama termin on eri seadustes erinevas tähenduses. Meil on siin väga palju näiteid selle kohta, et mitte ainult mittejuristidest Riigikogu liikmed, vaid ka ennast väga uhkelt juristideks pidavad ja diplomeeritud Riigikogu liikmed ei ole võimelised mõistma, et kui on olemas prokuratuuri uurimine või kohtu uurimine ja on ka Riigikogu uurimiskomisjoni uurimine, siis nendes väljendites on sõnal "uurimine" täiesti erinev ja üksteist välistav tähendus. Ühte ei saa teisele üle kanda.

Samasuguseid minu arvates lubamatuid segadusi on meil siin päris palju. Uurimist ma juba nimetasin. See tuli Eesti õiguskeelde tõesti meil praegu domineerivas Ameerika kultuuris kasutatava sõna *investigation* kaudu. Aga kui siin kasutati näiteks niisugust väljendit nagu "väljakutsumine komisjoni ette", siis see on kahtlemata midagi muud kui väljakutsumine näiteks uurimisorgani ette või kohtusse. Kui siin räägiti ülekuulamisest komisjonis, siis intelligente inimene saab ju aru, et selle all ei mõelda ülekuulamist prokuratuuris või kohtus. Niisugused segiajamised ei anna tunnistust piisavast professionaalsusest. Üheski õigusriigis ei saa inimest sundida andma selliseid ütlusi või seletusi, mis võiksid võimalikus tuleviku kohtuasjas olla tunnistuseks tema enda vastu.

Viimane punkt, mida ma tahan ütelda, on see, mis on niisuguste komisjonide töö mõte. Komisjonide töö põhiline sisu on usaldusväärsete faktide kogumine. Alles siis, kui usaldusväärsed faktid on kogutud, saab otsustada, kas pöördutakse prokuratuuri või kohtu poole või algatatakse seadusmuudatused vms. Nii et küsimus on pigem tööriistas, millest me praegu iseennast ilma jätame. Aitäh!

#### **14:51 Esimees Eiki Nestor**

Peeter Ernits, palun, Keskerakonna fraktsiooni nimel!

#### **14:51 Peeter Ernits**

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma puutusin sellega, mida eelnõus on käsitletud, komisjonis kokku. See oli pehmelt öeldes suhteliselt alandav, kui toonase võimupartei liige, keda kahtlustati korruptsioonis Tallinna Sadamas, ütles, et ta ei tule kohale. Tegelikult esitas nõukogu esimees samuti oma tingimused, kuhu ta tuleb ja kuidas tuleb. Vandenõuteooria järgi võib äkki öelda, et toonase peaministri partei liige uurimiskomisjonis lubas tõesti korruptandid maha lasta. Võib-olla oli see kokkumäng, millele toetudes öeldi, et ei tule kohale. See on aga vandenõu teema ja ei ole minu rida. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse järgi võib tõrkujat tõesti oodata kuni 1200 euro suurune sunniraha.

Eelnõu järgi läheks sunniraha 8000 peale ja siis on veel sundtoomine kriminaalmenetluse seadustiku järgi. Ma rõhutan, et kõike seda ei tehta mitte kergekäeliselt. Punkt üks, sunniviisiliselt saab komisjoni ette tuua vaid võtmetunnistajaid. Nad peavad olema kutset vähemalt kolmel korral eiranud ja sundtoomise piiranguks ei ole mitte 48 tundi, mis muidu kehtib, vaid kõigest kaheksa tundi. Eelmine valitsus loobus oma arvamuse andmisest ja ütles ühtlasi, tsiteerin, et sellega tugevdatakse parlamentaarset kontrolli. Ausalt öeldes on üsna kummaline, et valitsus ei toeta parlamentaarse kontrolli tugevdamist.

Koalitsiooni, sh ka Keskerakonna fraktsiooni arvates on eelnõu liiga karm ja tuleks seetõttu tagasi lükata. Mina nii resolutne ei oleks. Seisukohad on väga lihtsad. Parlament ei ole mitte kummitempel ja peab end senisest palju jõulisemalt kehtestama. Tõsi, eelnõuga tuleks tõsiselt tööd teha. Millele ma toetun? Ma toetun sellele, kuidas kolleegid on tegutsenud. Enamikus riikides – ma ei räägi siin mingisugustest diktatuuririikidest – peavad inimesed sanktsioonide rakendamise võimalusega arvestama. Euroopa Liidus on vaid kolm riiki – Soome, Taani ja Ungari –, kus neid ei ole. Mõned näited. Austrias ja Hollandis määrab kohus rahatrahvi. Hollandis tuleb arvestada ka 30-päevase arestiga. Portugalis on uurimiskomisjoni palge ette mitteilumumine kriminaalkuritegu. Itaalias ja Luksemburgis on parlamendi uurimiskomisjonil samasugune võim nagu kohtul. Kui uurimiskomisjon pöördub politsei poole, toob politsei tunnistaja komisjoni ette. Kreekas on parlamendi uurimiskomisjonil samad õigused nagu prokuratuuril väärtegude menetlemisel – ma rõhutan seda. Prantsusmaal saaks tõrkuja kuni kaheks aastaks türmi saata, Luksemburgis isegi kuni kolmeks. Prantsusmaal ootab tõrkujat kuni 7500-, Saksamaal 10 000-eurone trahv. Ameerika Ühendriikides poleks selline asi nagu Tallinna Sadama juhtumi puhul üldse võimalik. Oleks kolm võimalust: trahv 1000 dollarit, aasta trellide taga või teeb föderaalne ringkonnakohus senati avalduse alusel isikule ettekirjutuse täita senati korraldust, ja kui ta ikka keeldub, siis võib kohus mõista tema üle õigust kohtule vastuhakkamise tõttu. Ja üks võimalus on veel.

Palun lubage veel paar minutit!

#### **14:55 Esimees Eiki Nestor**

Kolm minutit lisaaega.

#### **14:55 Peeter Ernits**

See selleks. Aga kõige olulisem, pange nüüd tähele! Saksamaal, kellelt meie seadusandjad on palju õppinud, tegelikult isegi kõike, võinuks Allan Kiili oodata sundtoomine. Kui keegi keeldub aga tunnistamast, siis võib neljandik komisjonist pöörduda föderaalkohtu poole ja keelduja võetakse kuni kuueks kuuks vahi alla. Ja kui nüüd rääkida sellest, et meil on õigusriik ja Saksamaal peaks ka nagu olema, siis mõlemal on põhiseaduses punkt, et õigust mõistab ainult kohus. Mõlemas riigis on kodaniku õigus vabadusele samuti elementaarne asi. Aga sakslastel on muuseas omaette uurimiskomisjonide seadus. Ja see, et meie nõunikud või meie ise siin ei ole seda lugenud, ei tähenda, et me ei peaks seda arvestama. Seal on 36 paragrahvi. Järelikult Saksamaa on ikkagi demokraatlik õigusriik. Eesti on võtnud oma õiguses suuresti eeskuju just Saksamaast, ja nüüd me räägime, et ei kõlba mitte kusagile! Aga Saksamaal on 36 paragrahviga uurimiskomisjonide seadus ja kõik need sanktsioonid, mida ma nimetasin, seal täiesti toimivad. Nii et tegelikult võiks natukene laiemalt ringi vaadata, uurida ja lugeda ning siis mõelda. Ma arvan, et asi on seda väärt. Aitäh!

#### **14:57 Esimees Eiki Nestor**

Liisa Oviir Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

#### **14:57 Liisa Oviir**

Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Eile pärastlõunal kuulasin ma, kuidas hea kolleeg Vabaerakonnast seda eelnõu kaitses. Otsus sõna võtta tekkis sel hetkel, kui kuulsin ettekandja väidet, et parlamendi uurimiskomisjonist kõrvalehoidja sundtoomine tõstab Riigikogu väärikust. Nagu hea kolleeg ütles: kui avalik huvi on nõnda suur, siis peab seotud isikuid vajadusel sundtoimetama komisjoni ette. Lisaks olulisele väärikuse aspektile pidavat see likvideerima ka Riigikogu kummitempliks olemise. Minu arusaamine organisatsiooni väärikusest ja kindlasti ka Riigikogu põhiseaduslikest ülesannetest on hoopis midagi muud. Sundtoomine kuulub eelkõige karistusõiguse valdkonda ning eelkõige kasutatakse seda kriminaalmenetluse tagamiseks. Nii Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni

artikli 5 lõige 1 kui ka Eesti Vabariigi põhiseaduse § 20 sätestavad õiguse isikuvabadusele ja isikupuutumatusle. Sundtoomine on intensiivne põhiõiguse riive. Meie Riigikohus on väljendanud seisukohta, et konkreetse isiku põhiõiguste piiramist ei saa põhjendada üksnes avaliku huvi olemasoluga, vaid selleks peavad olema väga konkreetsed õiguslikud ja faktilised alused ning ka õiguslike ja faktiliste aluste esinemisel tuleb järgida proportsionaalsuse põhimõtet. Veel kord, sundtoomine on intensiivne põhiõiguse riive. Vastavalt põhiseadusele kuulub Riigikogule seadusandlik võim.

Ettekandja ettekandes, samuti talle esitatud küsimuste vastustes mitmel korral rõhutatud parlamentaarne järelevalve tähendab Riigikogu pädevust teostada kontrolli täidesaatva riigivõimu üle. See ei tähenda õigust võtta üle mõne teise institutsiooni pädevus, ei kohtu, ei politsei ega ka mitte prokuratuuri oma. Uurimine on eelkõige politsei ja prokuratuuri pädevus ning õigust mõistab vaid kohus. Kohus on vastavalt põhiseadusele oma tegevuses sõltumatu ning mõistab õigust kooskõlas põhiseaduse ja seadustega. Kõigi nimetatute funktsioonid, pädevuse piirid, aga ka puudutatud isikute kohustused ja õigused protsessi vältel ning protsessi järel on täpselt seadustega kindlaks määratud. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses nimetatud uurimiskomisjoni tööd reguleerib praegu kaks paragrahvi. Seega on töö sisustamine jäetud suuresti komisjoni liikmete peale, kes lähtuvad oma arusaamadest. Mida aga nimetatud säte ütleb, on see, et Riigikogu võib moodustada uurimiskomisjoni avalikku huvi pakkuva sündmuse asjaolude uurimiseks, rõhutan, avalikku huvi pakkuva sündmuse. Avalikkusele on viimastel aastatel pakkunud huvi päris mitmed erineva kaaluga teemad. Kas need teemad on aga kõik sellised, et anda väga napilt reguleeritud parlamendikomisjonile õigus tuua huvipakkuvaid isikuid, käed raudus, Toompeale? Viimasel ajal toimunu on näidanud, et sageli uuritakse sündmusi, mida paralleelselt uurivad ka õiguskaitseorganid. Sellisel juhul ei saa seda enam eeldada, et isik peaks loobuma oma kaitseõigusest parlamendikomisjoni ees, sh õigusest mitte anda ennast süüstavaid ütlusi. Probleeme on olnud ka uurimiskomisjoni ja süütuse presumptsiooni suhetes. Komisjoni mõned liikmed on eelnevalt või läbiviidava uurimise käigus andnud meediale intervjuusid, milles on selgelt mõnda osapoolt süüstavaid väiteid. Sellise eelotsuse korral tõusetub tõesti küsimus, mis on selle isiku ilmumise mõte. Viidatud Kiili ja Kaljuranna puhul on Kiili kaitsja meedia vahendusel ütelnud, et ta ei pidanud kutsutud isiku ilmumist uurimiskomisjoni ette ja ütluste andmist põhjendatuks, sest see loob ka selle komisjoni tööst natuke formaalse ja kunstliku mulje, kui avalikkuses öeldakse välja etteulatuvaid hinnanguid, st kujundatakse juba eelnevalt hoiakuid. Palun lisaiega!

#### **15:02 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, kolm minutit lisaiega!

#### **15:02 Liisa Oviir**

Lõppkokkuvõttes väärib teema, kuidas tagada parlamendi uurimiskomisjonide töö tulemuslikkus, kindlasti arutamist. Eelnõus pakutud lahendused on aga asja lahendamine eelkõige jõupositsioonilt. Lisaks veel soov võtta uurimiskomisjonile pädevus ja ülesanded, mida seadusandja pole tegelikult talle ette näinud. Ilmselt oleks asjakohane teemat märksa laiemalt käsitleda, määrates täpsemalt Riigikogu uurimiskomisjoni töö eesmärgid, ja seda viisil, mis välistaks teiste institutsioonide töö dubleerimise, samuti täpsustada komisjoni pädevust ja volitusi ning kindlasti ka kaasatud isikute õigusi. Kuid huvipakkuvate inimeste toomine, käed raudus, Toompeale ei lisa Riigikogule väärikust. See ei edenda avatud ühiskonna põhimõtteid ega isikuvabadusel, hoolivusel ja traditsioonidel põhineva parlamentaarse poliitika teostamist. Tänan teid!

#### **15:03 Aseesimees Enn Eesmaa**

Henn Põlluaas Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni volitusel ja nimel, palun!

#### **15:03 Henn Põlluaas**

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Erinevalt kolleeg Oviirist, kellel tuli mõte kõnepulti asuda eile komisjonis, ei ole mina õiguskomisjoni liige ja minu mõte tuli hoopistükkis täna, kuulates siin ettekandeid ja sõnavõtte.

Riigikogu on kõrgeima võimu, rahva kõige otsesem volitatud institutsioon riigis. Seetõttu on täiesti loomulik, et kui meil on olukordi või juhtumeid, kus on üles kerkinud kas korruptsiooni- või

julgeolekuküsimused vms, siis moodustab Riigikogu selle jaoks spetsiaalse uurimisgrupi. See on meie seaduslik õigus ja ma ütlesin, et see on ka meie kohustus inimeste ja avalikkuse ees. Täna ei arutata seda teemat, uurimiskomisjoni volituste laiendamise teemat mitte esimest korda. Pakiline vajadus on selliseid diskussioone ka varem tekitanud. Küsimus on just nimelt selles, kuidas saada asjassepuutuvaid inimesi, tunnistajaid uurimiskomisjoni ette. Praegune seadus kohustab neid tulema, aga kuna ei ole täpsustatud ega määratud kohtuvälist menetlejat, siis ei ole võimalik absoluutselt mitte kedagi kohustada, sundida tunnistusi andma ega komisjoni ette tulema. See on täiesti ebanormaalne olukord. täpselt sellesama probleemi otsa pörkas ka VEB Fondi uurimiskomisjon. Pange nüüd kaalukaussile, mis on tähtsam. Kas tähtsam on see, et keegi oma arrogantsuses ei suvatse arvestada Riigikogu uurimiskomisjoni, Riigikogu ja laiemalt rahva soovi ja tahet anda mingis küsimuses tunnistust, või miski muu? Loomulikult kaalub avalikkuse huvi kõik need mittetulemise väidetavad või võimalikud põhjendused üles.

Jah, me võime siin nagu eelkõneleja naeruvääristada avalikkuse huvi, et mis asi see on, et see võib ükskõik millest koosneda. Riigikogu ei ole naeruväärne organ, et Riigikogu hakkaks naeruväärsetes küsimustes uurimiskomisjone moodustama. Jah, võib ju utreerida, kas uurimiskomisjon hakkab tõesti inimesi, käed raudus, tunnistajana kohale tooma. No ei hakka, andke andeks! Kust sellised väited ja argumendid üleüldse tulevad? Sellest, et anda komisjonile nii suur pädevus, mis ületaks kõikvõimalikud komisjoni volitused, ei ole ju üldse juttu olnud. Jutt on sellest, et komisjon saaks normaalselt tööd teha, et ta saaks normaalselt inimesi kuulata, saaks objektiivset ja õiget informatsiooni. See ongi kõige olulisem.

Kui rääkida demokraatiast, siis meie kohustus ongi seista demokraatia eest – selle eest, et kõiksugused Tallinna Sadama korruptsioonijuhtumid, VEB Fondi juhtumid jne oleksid võimatud. Põhjus, miks ma siia pulti tuln, on see, et ma pidasin täiesti iseenesestmõistetavaks, et Riigikogu liikmed soovivad täita nendele pandud ülesandeid kõige paremal viisil. Nad soovivad, et tõde tuleks päevavalgele ja et mingisugused otsitud põhjused ei saaks takistada nende tööd. Oma suureks imestuseks ma kuulsin täna siin, et väga palju on neid, kes ei toeta seda, kes tahavad ikkagi, et protsessid kulgeksid salaja, varjatult, kellegi seljataga, ilma et tõde välja tuleks. Sellist asja lihtsalt ei saa aktsepteerida. Lugupeetud kolleegid! Ma kutsun teid üles toetama seda eelnõu. Konservatiivne Rahvaerakond toetab seda. Aitäh!

## **15:08 Aseesimees Enn Eesmaa**

Ken-Marti Vaher IRL-i esindajana, palun!

## **15:09 Ken-Marti Vaher**

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Mõned märkused selle debati juurde. Üldiselt peab ütleva, et uurimiskomisjonide puhul Euroopas ühtset mudelit ei ole. Nii nagu tõenäoliselt väga paljudes valdkondades on mitmesugust praktikat ja tavasid, erineb ka parlamentide uurimistegevus, mis peab välja selgitama avalikkust huvitavate asjade eri tahud. Põhjamaade lähenemine on üldjuhul ühesugune, Lõuna-Euroopa riikides teistsugune, Kesk-Euroopa riikides on see veel omamoodi. Üldine liin, mis välja joonistub, on see, et teatud sanktsioonid on ette nähtud. Eelkõige on need rahalised karistused isikutele, kellel ei ole mõjuvaid põhjuseid mitte tulla andma tunnistusi asjaolude väljaselgitamiseks. Peab ütleva, et ka Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-s 23 on säärane sanktsioon ette nähtud. See on omaette teema, mida ka põhiseaduskomisjon on päris tihti arutanud, viimati 2015. aastal ja selle eelnõuga seondult alles äsja. On arutatud, kuidas seda kõike rakendada. Ma pigem nõustun nendega, kes väidavad, et parlamendi uurimiskomisjoni nimi iseenesest on eksitav. Jah, see on semantiliselt eksitav, kuna eesti keeles nimetatakse uurimiseks tegevust, mille kaudu parlament selgitab välja asjaolusid ja annab tegelikult poliitilisi ja eetilisi hinnanguid, ning rahva meeles ja keeles on uurimine ka uurimisorganite tegevuse peamine sisu. Seega kätkeb uurimiskomisjoni enda nimi juba teatud vastuolu. Ma arvan, et see võib ka tekitada vääritimõistmist nii selles, mida uurimiskomisjonid parlamendis üldse teinud on või tulevikus teevad, kui ka selles, mille poolest see tegevus erineb prokuratuuri ja uurijate tööst.

Peab ütleva, et arutatavas eelnõus välja pakutud lahendused on õiguslikult teostamatud ega sobi tänapäeva õigusruumi. Probleeme on kas või juba sundtoomisega, mis on selgelt karistusõiguslik instituut. Väga selge erinevus on ju selles, mida seletuskirigi rõhutab: uurimiskomisjon annab poliitilisi ja eetilisi hinnanguid, aga faktilise tõe kriminaalmenetluse tähenduses tuvastavad prokuratuur ja uurijad ning hinnangu annab kohus. Kahjuks on ka sunniraha määramine, mida põhiseaduskomisjon on samuti

mitmel korral analüüsinud, sellisel kujul teostamatu. Sunniraha ei ole võimalik määrata nii, nagu eelnõus on välja pakutud, ja see tekitab kindlasti küsimusi selle eelnõu sisu suhtes.

Kodu- ja töökorra seaduse § 23 ütleb parlamendi uurimiskomisjoni pädevust käsitledes, et kui uurimiskomisjoni kutse peale jäetakse mõjuva põhjusega kohale ilmumata või andmed või dokumendid esitamata, siis on võimalik ette näha sanktsioon. Probleem on praegu selles, et sellist sanktsiooni ei ole seni kordagi rakendatud. See on kindlasti üks valdkond, mille juurde põhiseaduskomisjon peab tagasi tulema ja arutama, kas on põhjendatud kodukorra muutmine, nii et see sanktsioon oleks ka rakendatav. Nii nagu komisjonipoolne kaasettekandja juba ette luges, on minu järeldus see, et me peaksime täpsemalt uurima võimalikke eeskujusid, mida me võiksime Eesti õiguses pädevalt rakendada, selleks et suurendada uurimiskomisjoni autoriteeti. Aga selge on see, et selliseid juhtumeid, nagu olid need neli, millest ettekandja rääkis, ei saa ka edaspidi välistada, st kui inimestel on tõesti mõjuv põhjus, siis jätvavad nad komisjoni ette ilmumata ka juhul, kui määratakse mingisugune sanktsioon, mis on märksa paremini rakendatav kui §-s 23 ettenähtu.

Kokku võttes peab ütlema, et õiguslikult ei ole see eelnõu kahjuks rakendatav, ei ole mõeldav. Siin on mitmeid vastuolusid. Ent see teema jääb kindlasti põhiseaduskomisjonis päevakorraale, et otsida mõistlikku eeskuju ja leida vastused küsimustele, mis puudutavad uurimiskomisjoni tööd. Aitäh!

#### **15:14 Aseesimees Enn Eesmaa**

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 313 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame hääletuse ettevalmistust.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse, millega tugevdatakse parlamentaarset kontrolli, eelnõu 313 esimesel lugemisel tagasi. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

#### **Hääletustulemused**

Ettepaneku poolt oli 54 rahvasaadikut, vastu 13. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust, eelnõu 313 on esimesel lugemisel tagasi lükatud.

---

## **2. 15:18 Elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (270 SE) kolmas lugemine**

#### **15:18 Aseesimees Enn Eesmaa**

Järgmine päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Andres Ammase, Henn Põlluaasa, Andres Metsoja, Tanel Talve ja Kristjan Kõljala algatatud elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 270 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Seda võimalust kasutab Artur Talvik Eesti Vabaerakonnast. Palun!

#### **15:18 Artur Talvik**

Hea aseesimees! Head kolleegid! See seaduseelnõu, mis nüüd kolmandale lugemisele tuleb, on erinevalt eelmisest seaduseelnõust üks väga positiivne näide selle kohta, kuidas Riigikogu on võimeline tegema koostööd, kui nähakse, et ministeeriumis ettevalmistatud asjad on millegi poolest mädad. Tuletan meelde, et alguse sai see kõik sellest, kui Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon tõstatas küsimuse, miks lairiba, mis pidi tooma kiire interneti kõikidesse Eesti kodudesse, ei lähe edasi mobiiltelefonimastidest ja kuidas ikkagi niimoodi planeerida, et see lairiba jõuaks igasse kodusse. Selle küsimuse peale hakkas toonane Kristen Michali juhitud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ülbelt ja arrogantselt Riigikogu liikmete peale paukuma, et mida te siin üldse mõtlete ja mis asja, et meil on plaan, meie teeme seda plaani ja ärge tulge üldse segama, sest meie teame, kuidas asju ajada. Ma olin teisel lugemisel, kui Kristen Michal siin sõna võttis, väga üllatunud, et korraga on ta meel muutunud ja ta ütleb, et see on tore seaduseelnõu. Aga ta lisas siiski lõppu selle, et ta ikkagi kaitseb seda positsiooni, et lairiba peab levima umbes mobiiltelefonimastideni ja kiire internet võiks sealt siis edasi levida. Ühesõnaga, ma tahan väga tänada neid kolleege, kes selle seaduseelnõu algatasid, ja väga positiivselt esile tuua seda, et on võimalik teha koostööd opositsiooni ja koalitsiooni vahel ehk suur veelahe on võimalik ära kaotada ja ühiselt leida kõige paremad lahendused Eesti rahva jaoks. Aitäh!

### **15:21 Aseesimees Enn Eesmaa**

Tanel Talve Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

#### **15:21 Tanel Talve**

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid, mina tänan ka kõiki! Täna on selline tore päev, kui saab tänada. Seda just liiga tihti ei tehta. Mul on ka hea meel, nii nagu hea kolleeg Artur siin just mainis, et tegemist on tõesti näitega selle kohta, kuidas saab asja ajada erakondadeüleselt, ühe õilsa asja nimel seljad kokku panna ja see ära teha. Ma väga loodan, et see seadusmuudatus, mille me täna ära teeme, muudab lairibainterneti kaabli kodudesse ja ettevõtetesse viimise tõepoolest soodsamaks, kokkuvõttes ka tõenäolisemaks.

Aga ma tänan siis juba nimeliselt ka. Kõigepealt tänan häid kolleege Andres Metsoja ja Erki Savisaart ning riigieelarve kontrolli erikomisjonist Ly Operit, kes nägid tõesti väga palju vaeva selle eelnõu ettevalmistamise ja koostamisega. Tänan ka Olav Harjot, kes eksperdina on meid väga palju aidanud ja käinud korduvalt siin asju seletamas. Lõpuks ei saa minagi üle ega ümber sellest, et kõige suurem tänu läheb endisele majandus- ja taristuministri Kristen Michalile, kes andis meile, lihtsatele parlamendiliikmetele loa see eelnõu lausa ise välja töötada. Tänan Kristenit selle usalduse eest! Aga ma juhin, head kolleegid, teie tähelepanu sellele, et see eelnõu on vaid üks osa suuremast eesmärgist: suurendada Eestis kiire interneti kasutatavust. Isegi võrdluses teiste Euroopa Liidu liikmetega on meil see seni olnud kahetsusväärset madalal tasemel. Ma olen sügavalt veendunud, et jõuline panustamine nii inimeste teadlikkuse kasvu kui ka meie e-riigi arengusse üldiselt annab meile ülitähtsa konkurentsieelise terves maailmas. Ma isegi ütleksin, et see võib olla meie riigi ja rahvana ellujäämise küsimus, uskuge või mitte. Tänan kõiki, kes seda teemat Eestis seni on edukalt vedanud, ja loodan, et me paneme nüüd teiega koos siin järgmise käigu sisse ja läheme jõudsalt edasi! Aitäh kõigile!

### **15:23 Aseesimees Enn Eesmaa**

Andres Metsoja Isamaa ja Res Publica Liidu nimel.

#### **15:23 Andres Metsoja**

Lugupeetud eesistuja! Isamaa ja Res Publica Liidule on lairibateema olnud oluline juba pikemat aega. Tõepoolest, algus on tehtud ju lairiba baasvõrguga. Ei tohi jätta ka mainimata, et see võrk on üle Eesti maasse kütud või kündmisel ja seetõttu on mobiilne internet jõudnud Eestis kindlasti palju paremale kvalitatiivsele tasemele kui varem. Aga nüüd, selle eelnõuga, head kolleegid, me teeme seda, et viime interneti elektriposti otsa, kui lihtsustatud keeles öelda. See seadusandlik baas loob tõepoolest võimaluse viia lairibavõrk kõikide elamuteni palju soodsamalt, nii nagu maailmapraktika on näidanud. Minagi tänan kogu seda meeskonda, kuhu on kuulunud ka naised! See on olnud väga hea praktika. Õiguskantsler on öelnud, et Riigikogu ei tohi karta õigusloomet ja peaks ise eelnõusid algatama. Selle eelnõu algatamine on olnud küllalt keeruline, sest on olnud vastuolud ministeeriumiga, ja mitte ainult ühe ministeeriumiga, vaid kohtumisi on olnud mitmeid. On olnud kartus, et kui me siin Riigikogus nüüd midagi ühiselt kokku sepitseme, siis, jumala eest, kes seda lõpuks ellu viima hakkab. Ma arvan, tõepoolest, parafraseerides filmiklassikat, et see ei ole lõpp, vaid see on algus. Siit alles kõik algab. Mul on väga hea meel, et uus koalitsioon on rahastamiskanalina kokku leppinud väga selge meetme, et 10 miljonit eurot meie, kõigi maksumaksjate raha läheb aastas lairibavõrgu arendamisse. Edasistele küsimustele peab tõepoolest väga selgelt vastama Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium: kuidas seda raha integreerida, kuidas leida huvilisi ja kuidas seda raha veel omakorda kasvatada? Ma soovin siit Riigikogu saalist kõikidele omavalitsustele ja ka ettevõtlussektorile jõudu ja jaksu, kindlasti ka kannatust, sest see ei tule lihtsalt, aga eeldused on loodud. Selleks me siin ju olemegi. Aitäh kõigile kaasa mõtlemast ja panustamast! Jõudu uute algatuste tegemisel!

### **15:26 Aseesimees Enn Eesmaa**

Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel saab sõna Erki Savisaar.

#### **15:26 Erki Savisaar**

Mul ei olnud üldse plaanis siia tulla, aga kuna kõik räägivad sellest kui väga heast eelnõust, millega ma pean täiesti nõustuma, siis ma otsustasin ka mõne sõna öelda. Natuke eelkõnelejat korrates ütlen, et

see ei ole tõesti mitte lõpp, vaid see on algus. Ma usun, et nii lairiba kui ka interneti käsitlevaid eelnõusid jõuab siia saali veel. Mis puudutab seda konkreetset eelnõu, mis peaks hinna alla tooma, siis viskan palli nii ministeeriumi väljakupoolesse, kes võiks välja tulla uue analüüsiga, kui palju Eesti võrgustamine võiks maksma minna, arvestades uusi asjaolusid, samuti kõigi omavalitsuste ja kogukondade väljakupoolesse, et nad vaataksid oma plaanid uuesti üle ja mõtleksid, kuidas nende omavalitsuses või külas saaks interneti kõige paremini kättesaadavaks muuta. Sel ajal, kui see eelnõu menetlusse anti, olin ma opositsioonis, aga tuleb tõesti öelda, et ministeerium aitas selle eelnõu menetlemisele kaasa. See on üks väga positiivne näide selle kohta, kuidas Riigikogu ja täitevvõim võiksid koostööd teha. Aitäh!

#### **15:28 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urmas Kruuse Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

#### **15:28 Urmas Kruuse**

Austatud aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Uue Riigikogu liikmena tuleb tõesti rõõmustada selle üle, kui ühte meelt siin inimesed on. See näitab, et eks me ole kõik üks maarahvas ja muretseme selle pärast, et elu maal jätkuks. Kui see lairiba päriselt ja sisuliselt tööle hakkab, siis on üks instrument selleks, et maaelu jätkuks, kindlasti olemas. Samas julgen loota ja arvata, et kõik järgnev jääb kindlasti ratsionaalsuse ja kaine mõistuse piiridesse, ma pean silmas võimalike kulutuste tekitamist. See tähendab, et alati tuleb kaaluda erinevaid võimalusi, enne kui ühte või teist investeeringut teha. Keegi meist ei saa öelda, nagu seda raha, mis meil nende eesmärkide elluviimiseks on, oleks piisavalt, aga see sõnum on üsna üldine. Tegelikult rõõmustab ka see, et kuigi selles saalis on mõni inimene teinud päris palju kriitikat e-valimiste kohta, näitab see märk seda, et e-riik on kuvandina, sisuliselt ja ka perspektiivina meile ääretult oluline. Aitäh kõigile! Reformierakond seda eelnõu kindlasti toetab.

#### **15:29 Aseesimees Enn Eesmaa**

Henn Põlluaas, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esindaja, palun!

#### **15:29 Henn Põlluaas**

Head kolleegid! Nagu eelkõnelejadki pean loomulikult ka mina avaldama head meelt selle üle, et ilmselt jõuab see eelnõu nüüd võiduka lõpuni ja jõutakse ka tegudeni, et lairiba ja kiire internet meie inimeste kodudesse jõuaks. Aga kui natuke meenutada seda protsessi, siis selgub, et ega see tegelikult nii tore ja lilleline ei ole olnudki. Me mäletame, et siinsamas saalis on olnud olulise tähtsusega riikliku küsimusena lairibainterneti arutelu, meil on olnud korduvalt kohtumisi ministeeriumi ja kommunikatsioonifirmade esindajatega. Tuletagem meelde, et alguses püüdis ministeerium meile selgeks teha, et ega keegi ei tahagi seda lairibainterneti, et kasutame Euroopast saadud raha ära, kaevame selle maasse ja küllap siis suured välismaised telekommunikatsioonifirmad saavad selle viimase miili läbi oma mastide ja rahakoti lasta. Paraku ei olnud küsimus ju mitte selles – seda tunnistavad täna kõik –, nagu rahvas ei oleks seda tahtnud. Küsimus oli selles, et seda ei tahetud selle hinna eest, mida need inimesed oleksid pidanud maksma. Kõik need kraavikaevamised ja muud tööd, interneti majade ja küladeni viimine, see viimane miil – olgem ausad, valdavale osale meie inimestest käib see hind ikkagi üle jõu.

Aga täna oleme tõesti sellises situatsioonis, et me saame üle ka viimasest komistuskivist.

Lairibajuhtmete vedamine inimeste, lõpptarbijate juurde on tänu sellele eelnõule palju kiirem, kergem ja odavam. Me ei pea tundma häbi, et oleme jäänud arengus Euroopast maha, vaid meil on võimalus saada jälle eeskõndijaks. Ma tänan kõiki Riigikogu liikmeid, kes on oma toetuse andnud, ministeeriumi, kes siiski oma meelt muutis, ja kõiki teisi, kes on selle eelnõu loomisele kaasa aidanud. Kunagi ütles üks Ameerika astronaut, kui ta Kuule astus, et see on suur samm inimkonnale, aga väike samm ühele inimesele. Meil on see täpselt samamoodi: meile on väike samm, väike tegu sellele rohelisele nupule vajutada, aga Eesti rahvale ja ka meie riigile on see suur samm. Ma tänan teid kõiki selle eest!

#### **15:33 Aseesimees Enn Eesmaa**

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen kollegiaalselt ja konstruktiivses toonis kulgenud läbirääkimised, mille eest ma tahan teid tänada. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 270 lõpphääletusele. See toimub minuti pärast.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Andres Ammase, Henn Põlluaasa, Andres Metsoja, Tanel Talve ja Kristjan Kõljala algatatud elektrituruseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 270. Palun võtta seisukoht ja hääletada! [Hääletustulemused](#)

Poolt hääletas 76 rahvasaadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Elektrituruseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

### **3. 15:36 Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu (323 SE) esimene lugemine**

#### **15:36 Aseesimees Enn Eesmaa**

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu 323 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, siseminister Andres Anvelt!

#### **15:36 Siseminister Andres Anvelt**

Härra juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Tutvustan teile Vabariigi Valitsuse algatatud isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu 323. Tegemist on väga tehnilise seadusmuudatusega. Seaduseelnõu kohaselt kehtestatakse isikut tõendavate dokumentide seaduses isikut tõendavatele dokumentidele kantud sertifikaatide peatamise ja kehtetuks tunnistamise regulatsioon. Seni oli see kehtestatud digitaalallkirja seaduses, mis nüüdseks on oma kehtivuse lõpetanud. Kuna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega nr 910/2014 e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul, millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/93, töötanud määruse rakendamiseks välja e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse, millega muu hulgas tunnistati kehtetuks varem mainitud digitaalallkirja seadus, on vaja see regulatsioon kehtestada isikut tõendavate dokumentide seaduses. See tähendab, et sertifikaatide peatamise ja kehtetuks tunnistamise regulatsioon lisatakse isikut tõendavate dokumentide seadusesse.

Eelnõu kohaselt on seaduses sätestatav sertifikaatide peatamise või kehtetuks tunnistamise õiguslik raamistik sarnane Eestis seni rakendatuga ning sisulisi muudatusi ei tehta. Samuti ei muudeta kehtivaid isikut tõendavate dokumentide väljaandmise põhimõtteid. Isikut tõendavate dokumentide seaduse alusel väljaantud dokumendid jäävad Eesti e-teenuste puhul samamoodi kehtima. Eelnõu eesmärk on viia riigisisene õigus muudatuste ja täienduste abil kooskõlla Euroopa Liidu õigusest tuleneva vajadusega. Selle rakendamine ei too kaasa suuremaid muutusi Eesti-siseses elektroonilise identiteedi ja usaldusteenuste kasutamises. Peale selle peavad liikmesriikide asutused hakkama nimetatud Euroopa Liidu määruse järgi elektroonilist identiteeti vastastikku tunnustama juba järgmisel, 2018. aastal. Seejuures võivad liikmesriigid teise liikmesriigi elektroonilist identiteeti vastastikku tunnustada ka juba varem. Minu palve on, et Riigikogu seda eelnõu toetaks. Aitäh!

#### **15:39 Aseesimees Enn Eesmaa**

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Aitäh, austatud minister! Komisjoni ettekandeks saab sõna põhiseaduskomisjoni esimees Ken-Marti Vaher.

#### **15:39 Ken-Marti Vaher**

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas nimetatud eelnõu esmaspäeval, 9. jaanuaril. Arutelul osalesid ka siseminister Andres Anvelt ning Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna nõunik Siiri Leskov. Meile anti teemast ülevaade ja oli päris mitu küsimust nimetatud eelnõu kohta. Väga lühidalt öeldes on eelnõu vaja selleks, et viia isikut tõendavate dokumentide seadus kooskõlla Euroopa Liidu õiguse viimaste muudatustega. Kui seni oli digitaalsetele isikut tõendavatele dokumentidele kantud sertifikaatide kehtetuks tunnistamise regulatsioon sätestatud ühes seaduses, milleks oli digitaalallkirja seadus, mis on nüüdseks kehtetu, siis tuleks nüüd see regulatsioon kehtestada isikut tõendavate dokumentide seaduses.

Üks küsimus komisjonis puudutas seletuskirjas väljatoodud andmestikku, mille kohaselt on isikutunnistusena väljaantud kehtivaid dokumente üle miljoni ja digitaalseid isikutunnistusi 14 000.

Küsi, milline on digitaalse isikutunnistuse ja ID-kaardi erinevus. Meile selgitati, et digitaalne isikutunnistus on n-ö lisadokument ID-kaardile. Nagu te ka statistikast näete, seda võimalust on Eesti inimesed kasutanud võrdlemisi vähe. Arvud ütlevad väga lihtsalt, et kui Eesti kodaniku isikutunnistusi on ligikaudu 1 060 000, siis digitaalseid isikutunnistusi on välja võetud ainult ligikaudu 14 300, mis on üsna väike arv. Aga selline võimalus Eestis on ja seda on hea kasutada nendel isikutel, kellel on oma tööst tulenevalt vaja ka digitaalset isikutunnistust. Oli küsimus selle kohta, mille tõttu on seletuskirjas üks väikene erinevus. Nimelt on digitaalse isikutunnistusena kehtivate dokumentide arv 14 396, dokumenti omavate isikute arv sellest aga mõnevõrra erineb ehk on kahe võrra väiksem. Saime Siseministeeriumist vastuse, et paar oma ala professionaali on välja võtnud – see on täiesti legaalne – kaks digitaalset isikutunnistust. Küsimuse peale, kui palju taotletakse isikut tõendavaid dokumente posti teel, vastati, et on olemas statistika, mille kohaselt aastal 2015 taotleti posti teel dokumente 11 656 korral ja 2016. aastal mõnevõrra rohkem, peaaegu 13 000 korral. Kaks viimast küsimust, mida ma pean vajalikuks siin mainida, puudutavad eelkõige seda, mille tõttu eelnõu menetlemisega on tänaseni oodatud ja kas on möödapääsmatu vajadus just nüüd seadust muuta. Siseministeeriumi vastus oli lihtne ja selge. Eelnõu on vaja kiiresti ära menetleda, sest digitaalallkirja seadus on kehtetu ja praegu puuduvad sätted, mille alusel saaks Politsei- ja Piirivalveamet tunnistada kehtetuks üksnes digitaalsele isikut tõendavale dokumendile kantud sertifikaadid. Viimaks oli küsimus ka ajalise raamistiku kohta. Täna on Vabariigi Valitsus nimetatud eelnõuga parlamendi ees eelkõige selle tõttu, et konkreetse määрусega, mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust 910/2014, kaasnesid rakendusaktid. See määrus võeti vastu alles äsja. Varem ei olnud saadud neid rakendusakte välja töötada, kuna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium valmistas ette e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduse eelnõu. Seega on just paras hetk selle eelnõuga parlamendi ees olla ja püüda see ära menetleda võimalikult kiiresti. Komisjon langetas järgmised menetluslikud otsused: otsustati saata eelnõu täiskogu päevakorda 18. jaanuariks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme päeva, st et tähtaeg on 1. veebruaril kell 17.15. Aitäh!

#### **15:44 Aseesimees Enn Eesmaa**

Peeter Ernits esitab ettekandjale küsimuse. Palun!

#### **15:44 Peeter Ernits**

Küsimus on spetsiifiline, aga siiski huvitav. Seletuskirjas on öeldud, et digitaalseid dokumente on kokku 14 396, aga isikuid, kellel neid on, on kahe võrra vähem – 14 394. Komisjonis küsisin ma, et huvitav, kes on need kaks inimest, kellel on neid mitu. Ma sain vastuse, et need peaksid olema perearstid. Aga hiljem kolleegidega rääkides olen ma kuulnud, et paljudel neist on ka neid dokumente mitu. Kas need arvud, mida Siseministeerium esitab, on üldse adekvaatsed, kui juba siin saalis on mitu sellist inimest rohkem, kui seletuskirja järgi on üldse neid, kellel on mitu dokumenti?

#### **15:45 Ken-Marti Vaher**

Täna küsimuse eest! Komisjonis selle üle arutelu oli ja ma märkisin ka oma ettekandes nimetatud teema ära. Me oleme saanud Siseministeeriumist vastuse, et tõesti on kaks digitaalse dokumendiga isikut vähem, kui on neid dokumente välja antud. Need on väidetavalt meditsiinivaldkonnas töötavad isikud. Kui sa küsid, kas see statistika on korrektne, ja oskad juba praegu nimetada kas või siin saalis istuvaid inimesi, kellel on rohkem kui üks digitaalne isikutunnistus, siis me peame tegema järelepärimise Siseministeeriumisse ja küsima selle üle. Statistika, mis on seletuskirjas, näitab marginaalset vahet. Tegemist on meditsiinivaldkonnas töötavate isikutega, kes töötavad eri paikades, st neil on mitu praksist, mistõttu on nad täiesti legaalselt välja võtnud – kindlasti on see tulenevalt nende inimeste töökorraldusest ka mõistlik – mitu digi-ID-d.

#### **15:46 Aseesimees Enn Eesmaa**

Peeter Ernits, teine küsimus.

#### **15:46 Peeter Ernits**

Läheme edasi. Ma olen rääkinud mitme inimesega, aga nad ei istu siin saalis. Üks muidu istub küll, aga praegu ei istu. See on hea kolleeg Aadu Must. Tema ütles, et temal on ka mitu. Järelikult on see vahe vähemalt kolm: kaks perearsti ja üks professor. Aga väljaspool saali tean ma vähemalt nelja sellist inimest.

#### **15:47 Ken-Marti Vaher**

Täna sind! See on hea osutus. Me küsime menetluse jooksul, esimese ja teise lugemise vahel üle, kas see statistika on korrektne või võib kehtivate dokumentide ja dokumenti omavate isikute arvu erinevus olla suurem.

#### **15:47 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud ettekandja, rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonid soovivad läbirääkimisi pidada? Sulgen läbirääkimised neid avamata. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 323 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان eelnõu 323 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 1. veebruari kell 17.15.

---

### **4. 15:48 Maksukorralduse seaduse ja elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu (320 SE) esimene lugemine**

#### **15:48 Aseesimees Enn Eesmaa**

Täna neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse ja elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu 320 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja rahandusminister Sven Sesteri!

#### **15:48 Rahandusminister Sven Sester**

Lugupeetud juhataja! Head parlamendiliikmed! Annan ülevaate maksukorralduse seaduse ja elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõust, mis kannab numbrit 320. Maksukorralduse seaduse muudatusi ühendab vajadus ajakohastada seaduse 15 aasta vanust teksti, et ära hoida tulevikus tekkida võivaid vaidlusi maksumaksja ja maksuhalduri vahel. Maksumaksjale on kõige olulisemad kindlasti maksuvõla ajatamist ja pärandvara puudutavad muudatused. Maksuvõla tasumise ajatamisel annab eelnõu maksuhaldurile õiguse kiita ajatamise taotlus heaks juba enne võla tekkimist. Selleks et vähendada võimalusi ajatamist kuritarvitada, annab eelnõu maksuhaldurile õiguse tunnistada ajatamine või ka intresside vähendamine kehtetuks, kui maksukohustuslane jätab esitamata järgmised deklaratsioonid ja seega jätab täitmata jooksvad maksukohustused.

Pärandiga seotud maksukohustuste täitmise hõlbustamiseks annab eelnõu maksuhaldurile õiguse anda pärijale, testamenditäitjale ja pärandi hooldajale juurdepääs pärandvaraga seotud maksuandmetele. Eelnõuga täpsustatakse, et pärandvaraga seotud maksukohustuse kohta esitatakse deklaratsioon pärandaja, mitte kohe pärija maksuarvestuse raames.

Ettevõtjatele on oluline võimalikult läbipaistev konkurentsikeskkond. Selle tagamiseks laiendame eelnõuga veelgi maksuhalduri veebis avaldatavate andmete ringi. Praegu avaldatakse ettevõtjate tasutud maksude summa ning eraldi tööjõumaksude suurus. Maksukäitumist peegeldab veelgi paremini tasutud käibemaksu summa ja töötajate arvu lisamine avaldatavate andmete hulka. Neid andmeid avaldatakse eelnõu kohaselt tulevikus samuti kvartaalselt.

Maksuhaldurile on oluline vältida tarbetuid vaidlusi seaduse tõlgendamise üle. Andmekaitsereeglite pideva karmistamise valguses on seetõttu vaja luua maksuhaldurile konkreetne õiguslik alus, et saada riigi andmekogudest andmeid riskianalüüsi koostamiseks. See on vajalik, et hinnata, millist tüüpi ettevõtteid või äriühinguid tuleks kontrollida. Muidu peaks maksuhaldur algatama hulgaliselt maksumenetlusi, mis koormaks tarbetult suurt hulka ettevõtjaid. Andmeid saab maksuhaldur küsida eesmärgistatult, st ainult selliseid, mida on vaja maksuriskide väljaselgitamiseks. Kindlasti ei anna norm maksuhaldurile õigust saada mis tahes andmekogudest isikute delikaatseid isikuandmeid. Maksuhaldur võib kontrollida ka ettevõtetele kuuluva vallasvara kasutuse vastavust maksuarvestuses kajastatule. Seaduse mõtte ega eesmärgiga ei ole kooskõlas seaduse praegune sõnastus, mis piirab vaatluse

võimaluse juhuga, mil vallasasi on majandus- ja kutsetegevusega mittetegeleva isiku valduses. Eelnõus sätestatakse otsesõnu, et vaadelda võib mis tahes vallasasja, mis ei asu ettevõtja tegevuse toimumise kohas, sõltumata sellest, kelle valduses asi parajasti on. Seadusesse jääb alles keeld teha vaatluse jaoks läbiotsimisi, avada lukustatud ruume või siseneda isiku eluruumidesse. Seda võimalust ei anta.

Lõpetuseks, elektroonilise side seaduses tehakse muudatused, mis on samuti tingitud andmekaitsereeglite karmistumisest. Maksukorralduse seadus annab maksuhaldurile õiguse koguda tõendeid ka kolmandatelt isikutelt. Elektroonilise side seaduses ei ole antud sideettevõtjale õigust jagada teavet maksuarvestuse kontrollimiseks, teavet on lubatud anda vaid õigusrikkumise uurimiseks. Tegelikult on maksuhalduril vaja mõningatel juhtudel ka maksumenetluses kontrollida, kas maksumaksja esitatud andmed on õiged, või paluda tõendeid, mis maksumaksja on esitamata jätnud. Kindlasti ei räägi me siinkohal maksumenetluse kontekstis juurdepääsust sõnumisaladusele, seda õigust ei teki. Me räägime üldisest teabest kliendi tellitud teenuste kohta, samuti arve andmete kohta. Seadus on planeeritud jõustuma 2017. aasta 1. aprillil.

Täna tähelepanu eest! Olen valmis vastama küsimustele.

### **15:53 Aseesimees Enn Eesmaa**

Esimese küsimuse ministrile esitab Andres Ammas. Palun!

### **15:53 Andres Ammas**

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Sellesse eelnõusse on koondatud väga mitmeid ettepanekuid, mille vajadus on enamasti tulenenud elust enesest. Aga kõige tundlikum osa sellest eelnõust on kahtlemata see, mille te justkui suhteliselt väheolulise jätsite kenasti oma ettekande lõppu. Ometi on just see teema sensitiivne. Seda tõestab ka täna meile laekunud Eesti Maksumaksjate Liidu kiri, kus seatakse kahtluse alla sõnapaari "vaadelda vallasasja" otstarbekus selles eelnõus. Tõenäoliselt peavad eelnõu ettevalmistajad selle vallasasja all põhiliselt silmas autosid. Kõik, mis puudutab autode jälgimist, on loomulikult tundlik teema ja seotud teatud hirmudega. Kas te räägiksite selle teema natuke põhjalikumalt lahti?

### **15:54 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh hea küsimuse eest! Selle eelnõu tegelik eesmärk on võimaldada maksuhalduril tegelda oma põhitööga ja ära hoida tarbetuid vaidlusi, kui nii võib öelda, seaduse tõlgendamise üle. See, et seadust ei oleks võimalik eri viisil tõlgendada ega oleks võimalik sellest erinevalt aru saada, peaks olema üldjuhul kõikide huvi, nii maksuhalduri kui ka ettevõtja poolt vaadatuna. Ettevõtlusorganisatsioonid ei ole sellele küll eraldi tähelepanu pööranud. Lihtsalt tõlgendamise küsimus selles kontekstis, kas maksuhaldur võib vaadelda asju, mis ei asu parajasti ettevõtja tegevuse toimumise kohas, on just see küsimuse koht. Asja teine pool on selles, mis isikuna käsitletakse seaduses näiteks ühe või teise konkreetse ettevõtte juhatuse liiget, kas ta on majandustegevusega mittetegelev isik või ikkagi sellega tegelev isik, kelle valduses on konkreetne vallasasi ja kas seda saaks vaadelda. Et kaotada erinevad tõlgendused, on eesmärk sätestada otsene norm, mis lubab asju vaadelda, kui need on väljaspool ettevõtja tegevuse toimumise kohta, sõltumata sellest, kelle valduses need on. See on hästi selge ja hästi konkreetne ning ma arvan, et kõigi osapoolte meelest loogiliselt üles ehitatud. Maksuhaldurilt ei tohiks võtta ära sellist õigust, et ta tohib neid vaadelda.

### **15:55 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aivar Sõerd.

### **15:55 Aivar Sõerd**

Austatud juhataja! Austatud minister! Vallasasja vaatlus on piisavalt ja ammendavalt ära reguleeritud maksukorralduse seaduse §-s 72. Kogu see § 72 kujutab endast kinnisasja vaatluse käsitlemist, aga sinna on juurde toodud ka vallasvara ja seda muudetakse, mis tekitab küsitavusi. Näiteks on seletuskirjas öeldud: "... vaatluse läbiviimise õigus justkui puuduks, kui auto roolis istub maksukohustuslase juhatuse liige ise." Tekib küsimus, kuidas see vaatlus ikkagi praktikas toimuma hakkab. Meil on see hirm,

vähemalt minul, kas see on ikkagi haldustoiming või minnakse siin juba jälitustoimingute alale. Palun kirjeldage, kuidas see vaatlus toimub, kas sõiduki liikumise ajal ja kas maksumaksja ise teab, et teda vaadeldakse.

#### **15:57 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh! See on hea küsimus. Hea, et te selle teema üles tõtsite. Oma küsimuse sissejuhatuses te nentisite, nagu teile tunduks, et ka praegused seadussätted annavad tegelikult võimaluse kõikide nende protsesside jaoks. See oli teie küsimuse sissejuhatus, kus te apelleerisite sellele, et me ei peaks tegema mingeid uusi muudatusi, me ei peaks üle kordama olemasolevat situatsiooni. Pigem on selle probleemi olemus selles, et kui vaadata seaduse teksti, siis tekib tõlgendamise küsimus. Ma arvan, et me võiksime küsija seisukohalt vaadatuna seda enam öelda, et on vaja see veelgi täpsemalt ära sätestada, et ei tekiks segadust kolmanda isiku mõistega, mis võib varem või hiljem hakata põhjustama kohtuvaidlusi ja võib ühel hetkel hakata ka põhjendamatult röövima maksuhalduri nii ajalist kui ka rahalist ressursi. See rahaline ressurss on aga meie maksumaksjate ressurss. Ma arvan, et seda enam oleks põhjust meil väga täpselt ära sätestada see, millised on maksuhalduri õigused.

Tekib tõesti küsimus, kas vaadelda saab liikuvat või seisvat autot. Kindlasti, selleks et hakata teatavaid vaatlusi tegema, peab olema alगतatud ka mingi eelnev protsess, ei ole võimalik enda huvidest lähtuvalt lihtsalt ühe või teise vaatlusega algust teha. Küll aga on hästi oluline, et riskianalüüside puhul, mis on ka selle eelnõu üks osa, antakse võimalus teha neid olemasolevates registrikogudes. Just seda me oleme ka oodanud, et maksuhaldur ei peaks pöörduma mitme maksumaksja poole kas lisaandmete saamiseks või eelkontrolliks – nimetaks seda niimoodi –, vaid riskianalüüside abil saaks olemasolevate registrite kontekstis saavutada olukorra, kus on võimalik võtta vastu otsus, kas on vaja minna üht või teist ettevõtet kontrollima.

#### **15:59 Aseesimees Enn Eesmaa**

Järgmise minutilise küsimuse esitab Peeter Ernits.

#### **15:59 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea minister! Maksumaksjate liit on väitnud, et avalik sektor püüab üha rohkem salastada ja samas kisub avalikkus erasektorit aina rohkem alasti. Nad viitavad maksuedetabelite koostamisele või sellele iludusvõistlusele, kus suured saavad lehvida ja väikeettevõtjad jätavad mulje, nagu nad maksaksid vähe maksu. Aga nende parandusettepanekut ei ole arvestatud. Rääkige meile natuke, miks seda ei ole tehtud ja miks on maksumaksjale hea see n-ö iludusvõistlus, edetabelite koostamine.

#### **16:00 Rahandusminister Sven Sester**

Loomulikult räägin. Aitäh, see on hea küsimus! Kui te vaatate, kust on tulnud see ettepanek läbipaistvust suurendada, siis näete, et see on tulnud Eesti kõige suuremalt ettevõtlusorganisatsioonilt kaubandus-tööstuskojalt, mille liikmete arv on üle 3000, ma arvan nii. Kindlasti on see Eesti kõige suurem ettevõtlusorganisatsioon. Ma arvan, et kogu meie sisemine regulatsioon ja mõtteviis liigub selles suunas, et maksude mittemaksmine ei tohi olla igapäevases tegevuses konkurentsieeliseks. Ma arvan, et see on kannustanud ka ettevõtlusorganisatsioone mitte ainult eelnõu heaks kiitma, vaid tegema ka ise seadusandjale ettepanekuid tulevaste läbipaistvust suurendavate otsuste tegemiseks. Ma tuletan meelde, et ettepanekud teha mitmeid muudatusi, mis on likvideerinud maksude mittemaksmisest tekkivaid konkurentsieeliseid, on tulnud ettevõtlusorganisatsioonidelt, ma räägin vedelkütuseturust, ma räägin metallitööstusest. Natuke aega tagasi me menetlesime armatuur- ja metalltoodete pöördmaksustamist. See ei tulnud kõne alla ei Rahandusministeeriumi ega ühegi teise ministeeriumi initsiatiivina, vaid just kaubandus-tööstuskoda tõi selle lauale. Me ei näinud põhjust nende ettepanekut mitte menetleda.

Ma arvan, et suurem läbipaistvus annab kõigile osapooltele suurema kindluse, et aetakse ühist asja. Loomulikult, avalikustatud on makronumbrid, mitte ühe või teise ettevõtte konkreetse töötaja palk. Aga kui me vaatame ühes ja samas sektoris töötavaid ettevõtteid ning näeme nende töötajate arvu ja kogutavat tööjõumaksu ning kui vahed on väga suured, siis ma arvan, et ka ettevõtetel endil tekib küsimus, kuidas on see võimalik, kas siis tõesti teine ettevõtte töötab iga päev nii palju paremini ja

efektiivsemalt. Ma arvan, et see annab kindlasti ainekst tulevasteks analüüsideks ja mitte ainult riigile, vaid ma arvan, et ka ettevõtjale on see kindlasti hea. Mina olen pigem positiivne. Mida rohkem avalikkust ja läbipaistvust, seda kergem on kõigil osapooltel.

#### **16:03 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Külliki Kübarsepp!

#### **16:03 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Andres Ammase küsimusele vastates mainisite, et vallasasja vaatluse sissetoomise vajadus on põhjendatud maksutulude kogumisega. Kas te oskate öelda, kui palju maksutulu on jäänud kehtiva regulatsiooni tõttu saamata?

#### **16:03 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh! Aeg-ajalt on mul selline hetk, kui ma mõtlen, kas peaks stenogrammi üle vaatama. Kas mõnes minu lauses oli öeldud, et see on põhjendatud saamata jäänud maksutuluga? Ma võin eksida, aga mul on tunne, et ma sellist lauset küll ei öelnud. Hiljem võin selle stenogrammist üle vaadata, et mitte olla teie vastu ülekohtune, aga ma pakun, et ma sellist lauset ei ole öelnud. Te oleksite pigem võinud küsida minult selliselt, mis, nagu ma aru saan, teie küsimuse sisu oligi, milline mõju on sellel konkreetsel eelnõul tulevikus. See on välja toodud ka seletuskirjas. Kui me räägime fiskaalsest mõjust, siis ma arvan – see on ka seletuskirjas välja toodud –, et olulist fiskaalset mõju praegu ei ole või seda ei ole arvesse võetud. Pigem on see käitumuslik muutus ja kõne all oleva näite puhul selguse loomine, maksuhalduri n-ö selge normi paikapänemine. Kolleeg Aivar Sõerd küsis, et tundub, et see norm on juba olemas, ja miks me üldse peaksime seda menetlema. Me tahame pigem seda täpsustada, et hiljem ei tekiks kohtuvaidlusi. Eesmärk ei ole riigieelarve tulude poolt suurendada.

#### **16:05 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aivar Sõerd.

#### **16:05 Aivar Sõerd**

Pean kahjuks oma küsimust täpsustama. Te ütlesite küll, et vaatlus on toiming, mis eeldab teatud protseduuri alustamist ehk see toimub haldusmenetluse raames. Aga minu küsimus on, kuidas see toimub peale selle seadusmuudatuse vastuvõtmist. Esemel vaatlus tähendab ikkagi seda, et maksumaksja näitab oma esemel ette, ta teab, et seda vaadeldakse ja olukord fikseeritakse. Küsingi, kuidas see sõiduki vaatlus praktikas toimub, kas vaadeldakse liikuvat sõidukit ja kas maksumaksja teab, et tema sõidukit vaadeldakse. Minu probleem on selles, kas tegemist ei ole varjatud jälitustegevuse sisseviimisega maksuregulatsiooni, mis oleks lubamatu, kuna me räägime praegu haldusmenetlusest.

#### **16:06 Rahandusminister Sven Sester**

Kindlasti on iga menetluse lõpus maksumaksjal õigus saada lisainformatsiooni ja täielikku ülevaadet sellest, mis temaga seonduvate toimingute ajal on tehtud. Mis puudutab seda, kas vaadeldakse kaugelt või lähedalt, binokliga või ilma, siis ma annan teile selle kohta eraldi spetsiaalse ülevaate. Ma tõesti ei ole maksuametilt küsinud, milliseks on kehtivate seaduste alusel üldjuhul kujunenud vaatlusmehhanism ja -toimingud. Aga ma saan selle kohta kindlasti teile informatsiooni edastada. Uskuge mind, see lubadus läheb ju stenogrammi, ma saadan selle info teile. Teie kui kunagine maksuameti juht kindlasti mäletate, kuidas sel ajal need vaatlused toimusid, võib-olla on seal midagi muutunud. Mina ei ole kunagi maksuameti juhtinud. Aga ma muretsen kindlasti teile täpse ülevaate selle kohta, kuidas maksuhaldur tänasel päeval, aastal 2017, selliseid toiminguid teeb. Ma loodan, et ma ühtegi n-ö saladuse all olevat toimingut ei pea avaldama, ma usun, et selliseid asju seal ei ole. Aga ma kindlasti edastan teile selle info. Paneme nii stenogrammi kirja.

#### **16:07 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urve Tiidus, palun!

#### **16:07 Urve Tiidus**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimust inspireeris eelnevalt kõlanud küsimus vallasvara vaatluse kohta maksuhalduri poolt. Te lubasite Aivar Sõerdile sellele kirjalikult vastata, aga ma siiski küsin. Looduses on kaamerad, millega vaadeldakse loomi ja linde. Ega nemad ei tea, et neid vaadeldakse. Nüüd tekib seesama küsimus, kas inimene on sellest vaatlemisest teadlik, kui teda vaadeldakse. Teine küsimus on see, millise Euroopa riigi praktikaga see rohkem haakub. Ma tean, et on selliseid riike, kus sellise vaatluse osalised on ka naabrid, kes märkavad kõike ja saadavad teatud info kuskile infokogumise keskusesse. Kas me sarnaneme mõne Euroopa riigiga või oleme siin originaalsed?

#### **16:08 Rahandusminister Sven Sester**

Minu andmetel ei ole me siin mingis osas originaalsed. Kõikide riikide maksuhalduritel on õigus teha riigisiseseid protseduure, mis ühes või teises riigis on kehtestatud, ja riigid on maksuhalduritele andnud erinevaid õigusi. Minu andmetel ei erine me siin sisuliselt milleski teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest. Seda ma oma sissejuhatavas kõnes juba nentisin, et kindlasti tuleb tähele panna seda, mida kolleeg Aivar Sõerd küsis komisjonis, kas maksuhalduril on õigus siseneda vaadeldavale objektile siis, kui see on näiteks ka minu kodu, kui osaühing asub aadressi järgi minu kodus. Seda õigust maksuametil ei teki, selleks et luba küsimata siseneda, peab olema order. Kui me räägime visuaalsest vaatlusest, siis nagu ma lubasin, saadan ma Aivar Sõerdile täpsustuse, kuidas see käib.

#### **16:09 Aseesimees Enn Eesmaa**

Andres Herkel, palun!

#### **16:09 Andres Herkel**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Mul on teile kõigepealt palve, et kui te Aivar Sõerdi küsimusele kirjalikult vastate, siis palun saatke see vastus ka Vabaerakonna fraktsioonile, sest meie arvates on üks kõige suurem segadus, mida see eelnõu tekitab, just see, mismoodi see vallasasja vaatlemine käib. Te ütlesite, et fiskaalset mõju sellel ei ole. Ma küsin niiviisi, et kust see siis tuleb, mis on selle punkti või regulatsiooni päritolu, mida te pakute. Kas see tuleneb ühe või teise koalitsiooni osapoole programmist või maailmavaatest, tuleneb see maksuameti tööst või on ametnikud selle välja mõelnud?

#### **16:10 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh! Siin ei ole tegemist poliitilise initsiatiiviga. Koalitsioonilepingu läbirääkimistel kaks kuud tagasi sel teemal ei arutletud. Pigem on see vajadus tekkinud igapäevases elus. Nagu ma ütlesin oma sissejuhatavas sõnavõtus ja hiljem ka kellelegi vastates: selleks et tulevikus ära hoida võimalikke väärtõlgendusi. Nagu te tähele panite, ka praeguses debatis üks kolleeg arvas, et tegelikult on kõike seda, mida tahetakse teha, võimalik teha ka kehtiva seaduse alusel. Aga samal ajal on maksuhaldurite poole peal arvamus, et tegelikult see ikkagi nii ei ole ja võib tekkida erinevaid tõlgendusi. Kui see norm sisuliselt täpselt kindlaks määratakse ja täpsustatakse ära need õigused, mis peaksid olema, et hilisemaid kohtuvaidlusi vältida, siis, ma arvan, peaks see olema kõigi huvides.

#### **16:11 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Krista Aru!

#### **16:11 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Andmekaitse Inspektsioon ja Eesti Advokatuur on teinud mitmeid tõsisemaid märkusi selle seaduseelnõu kohta. Üks nendest puudutab seda, kas meil ei ole tegemist võimaliku põhiseaduse riivega, kui juba eelnevalt kogutakse infot maksumaksja sidelepingu liigi, konto ja kõikide selliste asjaolude kohta. Palun vastake sellele!

#### **16:11 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh! Jah, eelnõu on ju väga pikalt menetletud. Kui me mõnikord nendime, et üks või teine eelnõu on väga kiiresti mingid protsessid läbi teinud, siis see eelnõu on tõesti valitsuse tasemel väga pikalt menetluses olnud. Ma võin eksida, aga ilmselt on üle aasta seda menetletud. Aja jooksul on tehtud mitmesuguseid täpsustusi. Ma jõuan teie küsimuse põhipunktini ka, aga enne ütlen, et näiteks patsientide liit muretses selle pärast, milliseid andmeid siiski Maksu- ja Tolliamet tahab hakata tulevikus

küsima. Nendel tekitasid küsimusi terviseinfosüsteemid, retseptikeskused, rahvatervise andmekogud jne, üldiselt delikaatsed isikuandmed. Sellest tulenevalt me koostasime täpsed loetelud andmetest, mida maksuhalduril on võimalik küsida.

Aga mis puudutab sideettevõtjaid, siis ka see teema oli diskussioonis mitmeid kordi üleval, ka Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu töstatatuna. See liit oli põhiline debatipartner just sideettevõtja kohustuste asjus ja ta on kinnitanud, et asi on korrektne. Ma veel kord mainin, et kõigile oleks ühtemoodi arusaadav: see ei puuduta sõnumisaladust, seda maksuamet kätte ei saa. Ta ei saa kätte SMS-e, telefonikõnesid, valitud numbraid vms. Ta võib kätte saada ainult kliendi nime ja kontaktandmed, andmed sõlmitud lepingute olemasolu ja teenuseliigi kohta ning teabe arve tasumise kohta. Kõike seda, mis puudutab kõnet või SMS-i ja n-ö sensitiivset infot, ei ole tal võimalik kätte saada.

#### **16:13 Aseesimees Enn Eesmaa**

Peeter Ernits, palun!

#### **16:13 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea minister! Advokatuur on öelnud, et maksusaladuse kaitse on Eestis nõrk. Maksu maksjate liit on sekundeerinud, et riigivastutuse regulatsioon on puudulik, maksuhaldur lobiseb liiga palju ja avaldatakse edetabeleid. Te ei ole advokatuuri seisukohta arvestanud. On öeldud, et tegelikult on asutustel olemas sisekontrollid, kes peaksid vaatama, kuidas maksusaladus on ajakirjandusse lekkinud. Hiljuti kuulasin ma peaprokuröri õiguskomisjonis, kus ei suudetud öelda, kuidas on lekkinud süüdistusmaterjalid kapost ja Riigiprokuratuurist. Kas siin ei ole midagi siiski mäda, kui nii kõvad asutused ei suuda seda selgeks teha? Sisekontrollid ei suuda seda siis vist ammugi mitte.

#### **16:15 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh! Ma arvan, et ei ole midagi mäda. Loomulikult on ettevõtetel meie kohta eri koguses ja eri spetsiifilisuse astmega andmeid. Mul tuleb sellisel hetkel alati meelde üks eraettevõtte, kellel on meie kohta kindlasti väga palju andmeid. See on pank, kus on meie arveldusarve. Pangal on eraettevõttega meie käitumisest täielik ülevaade, ta teab, kui me oleme kaardiga kinopileti eest maksnud või liitri piima ostnud. Ometi me ostu tehes ei mõtle selle peale ega vali panka selle järgi, kus on väiksem või suurem usaldusväärsus. Me teeme oma otsused panka valides suure tõenäosusega mingitel muudel põhjustel, on see siis teenustasu või konkreetse pangakontori ligipääsetavus (selle viimase osatähtsus on kindlasti aja jooksul vähenenud, arvestades tänapäeva internetipangandust). Ma eeldan, et ühte või teist panka valides ei lähtu me sellest, kus on andmekaitse paremal või halvemal järjel, me eeldame, et nende andmete hoidmisel on üks kindel standard. Ma tahan selle pika jutuga öelda seda, et samamoodi on ju ka kõigil teistel andmekogude hoidjatel omad kindlad standardid, mis sätestavad, kui palju neil on üldse õigust mingeid andmeid kolmandale osapoolele väljastada. Ma olen sattunud nüüd küll sellisesse ampluaasse, kus ma võib-olla nii tugev ei ole, aga niipalju kui ma olen aru saanud, seda andmekogude turvataset ju järjest parandatakse. Me oleme ka lehest kunagi lugenud, et töötajad tegid palju aastaid tagasi päringuid, kui ma ei eksi, siis politsei andmebaasist. Sellistel juhtudel turvataset loomulikult tõstetakse. Mis puudutab seda, millest te alustasite, kas lisaandmete avalikustamine Maksu- ja Tolliameti kodulehel töötajate arvu ja muude asjaolude kohta suurendab mingit riski, ütleme, ühele või teisele ettevõttele, siis ma pigem ütlen, et nii on läbipaistvam. Nagu ma ühele küsimusele juba vastasin, ma arvan, et see on positiivne. Ma vaataks seda niipidi, mitte nii, et see suurendab turvariski, kui saadakse teada, et sellel hetkel on ühes või teises ettevõttes näiteks nii või nii palju töötajaid. Ma arvan, et see suurendab ka ettevõtte usaldusväärsust võimalike lepingute sõlmimisel.

#### **16:18 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urmas Kruuse, palun!

#### **16:18 Urmas Kruuse**

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Hea minister! Te mainisite, et läbipaistvus on hästi oluline. Selles, mis puudutab maksumaksmise popiks tegemist, olen ma auväärt ministriga nõus. Mind tegi murelikuks teie viide, et läbipaistvus ja avalikkus on siin üks olulisi relvi. Ma ei ole väga kindel selles, et kui me staatusest tulenevalt peame ennast pidevalt teiste ees riidest lahti võtma, et me siis tahame seda ka tulevikus teha.

Kas ettevõtlusega ei ole sama lugu, et me liigume samm-sammult selles suunas, kus kõik peab olema nii hirmus avalik? Ma mõistan nende inimeste soovi, kes tahaksid iga päev binokliga või ilma binoklita meie magamistuppa piiluda, aga kas ettevõtjana tegutsemine muutub perspektiivis popiks selliste meetmete abil, mis tegelikult võiksid olla teistmoodi menetletud? Maksuametil on palju võimalusi öelda ettevõtjale, et nende arvates on need maksud, mis ettevõtja oma ettevõtte pealt maksab, liiga väikesed. See ei pea käima avalikkuse tähelepanu all.

#### **16:19 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh, hea Urmas! Seda, mida te viimasena ütlesite, tegelikult tehakse ka. Maksuhaldur täpselt seda teebki, et monitoorib näiteks sektori palkasid ja saadab ettevõttele sellise informatsiooni, nagu te kirjeldasite. Aga kui rääkida küsimusest oma olemuses, siis huvitav on see, et ettepanek, et tulevikus oleks suurem läbipaistvus, st avaldataks töötajate arv ja ka näiteks ettevõtete käibemaksu koondsumma, ei tulnud maksuhaldurilt või Rahandusministeeriumilt, see tuligi ettevõtjatelt endilt ehk Eesti kõige suuremalt ettevõtlusorganisatsioonilt. See on kindlasti üks oluline uus näitaja. Õigemini ei olegi see uus, see on just viimase aja trend, et ettevõtjad ise ütlevad, et nad tahaksid suuremat läbipaistvust. See ei ole olnud seadusandja initsiatiiv, et see siia sisse tuua. Nagu ma enne ütlesin, seda eelnõu on väga pikalt menetletud, ja ma ei naljata, kui ma ütlen, et seesama kaubandus-tööstuskoda on mitu korda pöördunud rahandusministri poole küsimusega, millal jõutakse selle eelnõuga parlamenti, kuna nad tahavad, et läbipaistvus suureneks. See ettepanek on tulnud ettevõtjatelt endilt, mitte rahandusministrielt.

#### **16:20 Aseesimees Enn Eesmaa**

Erki Savisaar.

#### **16:20 Erki Savisaar**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Mis te arvate sellisest mõttest, kui lisaks siia sellise praäniku ettevõtjatele, eriti väikeettevõtjatele, kellel iga kuu võib-olla väga aktiivset tegevust ei ole, et juhul, kui nad õigeks kuupäevaks ei ole deklaratsiooni esitanud, siis see loetakse nulldeklaratsiooniks ja selliste nulldeklaratsioonide pärast maksuhaldurid ettevõtjaid ei tüütaks?

#### **16:21 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh! Oleks võib-olla korrektne öelda, et täna on esimene lugemine ja seaduseelnõul on alati kolm lugemist. Teil on parlamendis võimalik erinevate ettepanekutega seda eelnõu parandada. Kui ettevõtja ei ole deklaratsiooni esitanud, kas siis seda võiks automaatselt käsitleda nulldeklaratsioonina? Ma ei ole kindel, et see kõige parem lahendus oleks. Muide, üks näide bürokraatia vähendamise kohta. Kunagi oli nii, et kui ettevõtjal ka oli reaalselt nulldeklaratsioon ehk käivet tal ei olnud, oli tal kohustus iga kuu sellest maksuametile teada anda. See on ammu minevik, aga mulle tuli lihtsalt meelde, et ka niisugused deklaratsioonid on kunagi olnud.

#### **16:22 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Urve Tiidus!

#### **16:22 Urve Tiidus**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Mul on mõnevõrra egoistlik soov ennast kiiresti ja lihtsalt harida. Kui see seaduseelnõu seadusena vastu võetakse, siis see võimaldab edaspidi küsida sideettevõtjalt vajaminevat teavet kliendi sideteenuste arвете kohta. Seda on vaja selleks, et maksuhaldur saaks kontrollida, kuidas soetatud kinnisvaralt sisendkäibemaksu maha arvatakse, kas seda tehakse õigesti või mingisuguse valskusega. Kui on võimalik, siis palun selgitage, kui see ei ole võimalik, siis ma uurin ise edasi.

#### **16:22 Rahandusminister Sven Sester**

Ikka on võimalik. Ma toon teile kõige lihtsama näite. Ettevõtja on ehitanud kinnisvara, ta on sinna panustanud ning on taotlenud käibemaksu tagasi täies ulatuses, 100%, öeldes, et see on tema kontor. Ma toon lihtsalt kiire näite, et selles ettevõttes on kolm töötajat, aga hiljem on kontori aadressile

registreeritud 15 telefoninumbrit, peale selle Viasati kuldpakett koos multikakanalitega. Selline näide, mida ma praegu kirjeldasin, võiks tekitada küsimuse, kas tegemist on kontori või koduga. Loomulikult võib olla tegemist kontoriga, kus päeval vaadatakse ka multikaid. Aga väga oluline on just see, et maksuhaldur ei lähe lihtsalt üht või teist ettevõtjat küsitlenuks, vaid see riskianalüüs ja profiil peaks andma ülevaate, kas tegemist võib olla maksukäitumuslikus mõttes potentsiaalse ebaloogilisusega. Mis puudutab veel infotehnoloogiat ja ettevõtjate andmete küsimist, siis nagu ma enne mainisin, ei ole võimalik ei sõnumile ega kõnele juurde pääseda, ka mitte telefoninumbritele, millele on helistatud või kust tulnud kõnedele vastatud. Seda kõike, neid arveid, saab küsida alles siis, kui enne on küsitletud konkreetset ettevõtjat. Maksuhaldur peab alati kõigepealt küsima ettevõtjalt, et andke mulle need ja need andmed nende maksude ja arvete kohta. Kui ettevõtja mingil põhjusel keeldub, jätab vastamata, ignoreerib või ei anna neid andmeid, vaat alles siis tekib see õigus. Ei ole võimalik otse minna. See on kindlasti hästi oluline nüanss, mida saab täna siin ka täpsustada.

#### **16:24 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urmas Kruuse.

#### **16:24 Urmas Kruuse**

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Auväärt minister! Kindlasti olen ma nõus sellega, et konkurentsitingimuste mõttes on igati aus, kui maksud on makstud ega teki mingit eelist. Samas, ettepanekuid nii parlamendile kui ka valitsusele tehakse erinevaid ja neid tuleb kindlasti väga selgelt analüüsida. Aga mis on selle võimaliku muudatuse mõju lähtuvalt sellest, mida ettevõtjad ise on välja toonud? Kui palju see võiks lisamakse riigikassasse tuua või kui palju see parandaks nendesamade ettevõtjate konkurentsivõimet?

#### **16:25 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh! Selle seaduseelnõuga tahetakse ellu viia mitu muudatust. Ma eeldan, et te pidasite silmas kaubandus-tööstuskoja uusi potentsiaalseid ettepanekuid läbipaistvuse kohta. Ei, seda mõju ei ole hinnatud selles kontekstis, kas sel oleks automaatselt tuntavat mõju riigieelarvele. Pigem on läbipaistvus kõigile osapooltele hea ja kasulik, see on tulevikus kasulik ka nendesamadele ettevõtjatele nende lepingulistest suhetes potentsiaalsete lepingupartneritega. Sellel muudatusel, mis suurendab läbipaistvust kvartaalsete andmete avaldamise teel Maksu- ja Tolliametis kodulehel, ei ole rahalist mõõdet taga. See ei ole selle eesmärk. Kaubandus-tööstuskoda ei saanud seda ettepanekut selle eesmärgiga, et sellel peaks mingi fiskaalne mõõde olema. Sellel ei ole seda eesmärki, tõesti. Läbipaistvus ei ole rahaliselt mõõdetav, vaid pigem on see oluline just ettevõtluskeskkonna paremaks tegemiseks.

#### **16:26 Aseesimees Enn Eesmaa**

Lugupeetud minister, teile rohkem küsimusi ei ole.

#### **16:26 Rahandusminister Sven Sester**

Aitäh! Ja nagu ma lubasin, saadan Vabaerakonnale infot.

#### **16:27 Aseesimees Enn Eesmaa**

Komisjoni ettekandeks on sõna rahanduskomisjoni esimehel Mihhail Stalnuhhinil. Palun!

#### **16:27 Mihhail Stalnuhhin**

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Alguses teen paar ääremärkust. Esiteks, siin oli juttu sellest EML-i kirjast, mis puudutas sellist teemat nagu vallasasja vaatlemine. See kiri laekus meile EMS-i täna kell 11.40. Selge see, et meil ei olnud lihtsalt füüsiliselt võimalik esitatud küsimusele vastata. Aga komisjoni esimehena ma kinnitan teile, et me esitame juba homme järelepärimise Rahandusministeeriumile, võib-olla ka Maksu- ja Tolliametile ning üritame saavutada, et teise lugemise ajaks oleksid meil need vastused olemas.

Teine ääremärkus. Siin küsiti, milline on meie maksusüsteemi efektiivsus. Viimased andmed on 2015. aasta kohta. Selge see, et 2016. aasta andmeid veel olla ei saa. Ma võin teile teatada head uudist,

et käibemaksust me kogume riigis kokku peaaegu 93%, st kogumata jääb hinnanguliselt 7%. Selle näitajaga oleme Euroopa Liidus kaheksandal kohal. Nendes riikides, mis on meist eespool, jääb kogumata 5–7%, Rootsis erandina 2%. Nii et see on väga hea koht, arvestades, et meie lähinaabrid Läti ja Leedu jäävad käibemaksuga minu mälu järgi miinusesse 25% või 35%-ga. Nii et meie Maksu- ja Tolliamet töötab väga efektiivselt.

Aga nüüd komisjoni istungist. See toimus 9. jaanuaril, kohale oli kutsutud ka rahandusminister Sven Sester, kes andis seaduseelnõust ülevaate. Põhimõtteliselt kõlasid need teesid, mis olid tookord tema kõnes, ka täna siit puldist. Ma ei hakka neid kordama, see oleks topelttöö.

Komisjonis toimus arutelu ja ma toon mõne näite esitatud küsimuste kohta. Küsiti näiteks, kas muudatusega soovitakse hakata enam kontrollima ettevõtluse tarbeks soetatud sõiduautode kasutamist. Minister selgitas, et see ei ole esmane eesmärk, niisama hästi võiks näitena tuua ettevõttele kuuluva kraana. Siis kirjeldati üsna ilukirjanduslikku situatsiooni, kus kõik sõltub sellest, kes on kraanajuht.

Kui elukoha ja töökoha aadress on sama, kuidas toimub siis vaatlus ja ruumidesse sisenemine? Ikka kardetakse, et siin tehakse kellelegi liiga. Minister selgitas seda, mis on seaduses kirjas, et regulatsioon ei muutu, maksuhaldur ei saa ükskõik kus asuva vallasasja vaatluse käigus teha läbiotsimist, avada lukustatud ruume või panipaiku ega siseneda eluruumi selles elavate isikute tahte vastaselt. Ka juhul, kui neis ruumides toimub maksukohustuslase majandus- või kutsetegevus, peab sellisest tegevusest ette teatama ja see kõik võib toimuda ainult tööajal.

Veel üks küsimus oli selline, kas on kindel, et vaatlust puudutav säte on üldse vajalik. Arvati, et see põhimõte võib olla tõlgendamise teel tuletatav juba kehtivast seadusest. Minister andis selgituse, et küsimus on juhatuse liikme mõiste tõlgendamises ja seaduse täpsustamise järel on selge, kellel millised õigused ja kohustused on. Juhatuse liiget saab kontrollida nagu suvalist teist isikut.

Tunti huvi, milline on vaatlust puudutava muudatuse mõju eelarvele. Minister selgitas, et tegemist on eelarve mõttes neutraalse muudatusega, eelkõige loodetakse, et selle tõttu paraneb maksukäitumine. Kui lubatakse, siis ma ütlen välja oma isikliku arvamuse. Kui me kohtusime Maksu- ja Tolliameti esindajatega, siis selgus, et maksuauk tekib ühes konkreetsetes majandussfääris, nimelt elamute ehitamisel. See on selline sfäär, kus on väga raske üht või teist asja tõendada, samas on väga kerge peita näiteks reaalseid kulutusi. Mina kujutan seda ette niiviisi, et ühel ja samal põllul – ma pean silmas ühte ja sama territooriumi – mõnes linnas, vallas või maakonnas tegutsevate ehitusfirmade juhid teavad väga hästi, kes millega tegeleb. Mida suurem on läbipaistvus, mida rohkem nad näevad näiteks deklareeritud töötajate arvu ja tasutud maksusummat, seda rohkem küsimusi võib neil tekkida. Üks firma töötab ausalt ja on väga kaugel supertulemusest, mida näitab kõrval asuv firma, kuigi seal on võib-olla kolm korda vähem töötajaid ja ära on näidatud ka palju vähem objekte. Nii et arvestades kahte asja, et läbipaistvus suureneb ja maksuauk on enamasti ehitussektoris, siis ma arvan, et teatud mõju võib sellel eelnõul siiski olla, nimelt võib see maksulaekumist positiivselt mõjutada.

Arutelu lõpus võeti vastu neli otsust. Esiteks, komisjoni ettekandjaks määrati komisjoni esimees. Teiseks otsustati teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, 18. jaanuariks. Kolmandaks otsustati teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada. Neljandaks otsustati teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kolmapäev, 1. veebruar kell 17.15. Kõik otsused võeti vastu konsensuslikult. Aitäh!

### **16:34 Aseesimees Enn Eesmaa**

Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Raivo Põldaru!

### **16:34 Raivo Põldaru**

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kas komisjonis ei tulnud jutuks näiteks see, et kuna seda eelnõu on menetletud juba pikka aega ja andmed on võetud kaugest minevikust, siis oleks ikka võinud seal olla ka natuke värskemaid andmeid sees? Näiteks, mis puudutab maksuhalduri kontrolli, siis seal on ära toodud 2015. aasta augusti seis, need on kõige värskemad andmed. Enne on võrreldud 2014. aastaga. Kas siin ei võiks natuke värskemaid andmeid olla?

### **16:35 Mihhail Stalnuhhin**

Aitäh! Ma ei oska sellist hinnangut anda. Valitsus andis selle eelnõu menetlusse novembri alguses ja kui arvestada väga pikka kooskõlastusringi, siis on selge, et konkreetset selles eelnõus oli võimalik heal

juhul kasutada siiski 2015. aasta andmeid. Ma arvan nii. Ministri suust jäi kõlama, et peaaegu aasta oli see eelnõu valitsuses kooskõlastamisel. Pärast midagi muuta, selleks et läbi teha veel üks kooskõlastusring, oleks vist ajaraiskamine. Peale selle ütlen ma veel, et ma olen väga lühikest aega muidugi rahanduskomisjoni esimehe rollis olnud, aga selle aja jooksul on minu austus Maksu- ja Tolliameti vastu suurenenud. Ma arvan, et pole suurt vahet, millega võrrelda, kas 2014. ja 2015. aastaga või 2015. ja 2016. aastaga. Nende töö on meie institutsioone vaadates minu arvates üks efektiivsemaid tulemuse mõttes.

#### **16:36 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonid soovivad läbi rääkida? Seda soovi ma ei näe.

Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 320 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان eelnõu 320 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 1. veebruari kell 17.15.

---

### **5. 16:37 Maksualase teabevahetuse seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (322 SE) esimene lugemine**

#### **16:37 Aseesimees Enn Eesmaa**

Tänane viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maksualase teabevahetuse seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 322 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, rahandusminister Sven Sesteri!

#### **16:37 Rahandusminister Sven Sester**

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Annan ülevaate maksualase teabevahetuse seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõust, mis kannab numbrit 322. Üleilmselt kogub aina rohkem toetust senisest läbipaistvam maksustamine ja ausam konkurentsikeskkond. Täna, kui te tähele panete, on meil arutluse all teine selleteemaline eelnõu ja me räägime samadest märksõnadest. Probleemiks on piiriülene agressiivne maksuplaneerimine. Maksualase teabevahetuse seadusega võetakse üle Euroopa Liidu ja OECD õigusnormid, mis kohustavad maksuhaldureid vahetama omavahel teavet enda antud eelotsuste ja suurkontsernide majandusnäitajate kohta. Teabevahetus puudutab selliseid eelotsuseid, millel võib olla mis tahes piiriülene mõju, näiteks võib tehingupartner või tema tegevuskoht asuda välisriigis. Ainult Eesti piires tegutsevaid ettevõtjaid muudatus ei puuduta. Teabevahetus ei eelda ühegi ettevõtja lisapanust. Teavet hakatakse vahetama selliste eelotsuste kohta, mis on antud alates 2012. aastast. Meil on piiriülest elementi sisaldavaid eelotsuseid seniseks kokku antud 46 juhul. Teave varasemalt antud eelotsuste kohta tuleb edastada kõigile Euroopa Liidu liikmesriikidele 2017. aasta lõpuks. Edaspidi hakatakse teavet eelotsuste kohta vahetama riikide vahel regulaarselt kaks korda aastas. Mis puudutab suurkontsernide aruandlust, siis sellealane teabevahetus toob 750 miljonit eurot ületava müügituluga suurkontsernidele kaasa iga-aastase aruandluskohustuse. Eesti juurtega suurkontserne on maksuhalduri hinnangul alla kümne. Aruandlus põhineb tavapärasel raamatupidamisaruandlusel ega nõua suurkontsernidelt lisaandmete kogumist. Teavet hakatakse igal aastal vahetama kontserni tulumaksukohustuse, kasumi, osa- või aktsiakapitali, materiaalse vara, tegevusalade või tütarettevõtte tegevusalade ja töötajate arvu kohta. Esimest korda tuleb suurkontsernidel esitada aruanne 2016. aasta majandusaasta aruande andmete põhjal hiljemalt 2017. aasta lõpuks. Tütarettevõttele, kes peab teatud juhtudel esitama aruande emaettevõtte eest, võimaldatakse veel lisaks aastane üleminekuaeg. Aruande saadab Maksu- ja Tolliamet edasi riikidele, kelle territooriumil konkreetne kontsern tegutseb. Ka maksukorralduse seaduse rahvusvahelise ametiabi reeglid on vaja viia kooskõlla OECD standardiga. Meile on teabevahetusse puutuvalt ette heidetud partnerriikide maksuhuvide nõrka kaitset, see on mõjutanud rahvusvahelist hinnangut Eesti teabevahetuse võimekuse kohta. Seetõttu peame maksukorralduse seaduses andma Maksu- ja Tolliametile õiguse lükata edasi isiku teavitamist sellest, et välisriik on palunud kolmandalt isikult, näiteks pangalt, tema maksuasja kohta teavet koguda. Samuti peab Maksu- ja Tolliametil olema õigus jätta see kolmas isik teavitamata sellest, milline riik on teabetaotluse esitanud ning kelle maksuasja kohta teavet kogutakse. Oluline on, et teavet paluv riik

peab suutma näidata, et isiku teavitamine võib muuta maksumenetluse palju raskemaks või võimatuks. Seadus on planeeritud jõustuma esimesel võimalusel. Tänan tähelepanu eest!

#### **16:41 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud minister, küsimusi teile ei ole. Komisjoni ettekandeks on sõna rahanduskomisjoni esimehel Mihhail Stalnuhhinil. Palun!

#### **16:41 Mihhail Stalnuhhin**

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ka selle seaduseelnõu arutelu rahanduskomisjonis toimus 9. jaanuaril ning istungil viibis ja andis küsimustele vastuseid rahandusminister. Arutelu käigus küsiti, kas infovahetuse puhul on sihikul riigid, kellel on teistest erinev seadus või erisuste ärakasutamise halb praktika. Minister vastas, et eesmärk on vältida ettevõtete ausat konkurentsi moonutavat maksuplaneerimist. Infovahetuse käigus saavad riikide maksuametid hinnata, kas nende hinnangud teistes riikides toimuva kohta on õiged. Küsiti, kas maksumuudatusest kuus kuud etteteatamise reegli kaotamine on eelnõus sees. Minister vastas, et selles seaduses seda ei ole. Tunti huvi, kuidas toimub andmevahetus ja mis keeles. Vastus oli, et inglise keeles ja selleks ettenähtud formaatides, need on olemas, meie lihtsalt liitume nüüd nendega. Sooviti teada, kui kaua võib isiku teavitamist edasi lükata, kui tema kohta kogutakse kolmandatelt isikutelt andmeid, ning millised on mitteteatamise korral maksumaksja õigused ja võimalused seda toimingut vaidlustada. Ministeeriumi esindaja sõnul on korrad riigiti erinevad. On riike, kes jätavad teavitamata, need riigid on enamuses, ka Euroopas. Eestis on maksumaksjal praegu õigus saada teavitatud. See ei vasta rahvusvahelisele standardile ja on meie puhul miinusena välja toodud. Eelnõuga lisatakse säte, et teavitamist saab edasi lükata, kui kolmas riik seda vajab. Tähtaega pole, kuid info küsimine on seotud maksumenetlusega. Küsiti, kas maksumaksja konto väljavõtet võib küsida suvaliste perioodide kohta. Ministri selgituse kohaselt peab olema algatatud maksumenetlus, kui infot vajatakse isikut teavitamata. Ka praegu ei ole õigust jätta andmevahetuse käigus info edastamata, kuid sellega kaasneb isiku teavitamise kohustus. Sooviti veel teada, kui palju on see muudatus meie vaba valik ja kui palju ettekirjutus. Ministeeriumi esindaja sõnul on tegemist OECD taotluse alusel toimuva infovahetuse standardiga. Selle rakendamine on – kõlas selline minu arvates imelik lause – härrasmeeste kokkulepe. See, et me ei ole seda seni rakendanud, on välja toodud ja nüüd me seda sätet parandamegi. Komisjoni istungi lõpus tehti täpselt samad otsused mis eelmiseги punkti puhul: komisjoni ettekandja on komisjoni esimees, saali saadeti eelnõu 18. jaanuariks, tehti otsused esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 1. veebruar 2017. Kõik need otsused võeti vastu konsensuslikult. Aitäh!

#### **16:45 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud ettekandja, teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi läbi rääkida? Seda soovi ei avaldata. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 322 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 322 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 1. veebruari kell 17.15.

---

### **6. 16:46 Äriseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (juriidilise isiku ja tema juhatuse või seda asendava organi asukoht) eelnõu (347 SE) esimene lugemine**

#### **16:46 Aseesimees Enn Eesmaa**

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud äriseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (juriidilise isiku ja tema juhatuse või seda asendava organi asukoht) eelnõu 347 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, justiitsminister Urmas Reinsalu!

#### **16:46 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Lugupeetav Riigikogu aseesimees! Austatud parlamendiliikmed! Selle eelnõu eesmärk on üks ja selge: aidata kaasa e-residentsuse arengule. Eelnõu peamine eesmärk on lihtsustada juriidiliste isikute asutamist ning nende juhtorganitesse kuulumist. Teatud äriühingute, osaühingute, aktsiaseltside ja

tulundusühistute asukohana vaadeldakse kehtiva õiguse kohaselt üksnes juhatuse asukohta, mis seetõttu peab samuti asuma Eestis. Nõue, et äriühingu juhatuse peab alati asuma Eestis, muudab juriidilise isiku asutamise Eesti e-residentidele palju vähem atraktiivseks. Selle eelnõu eesmärk ongi leevendada seda nõuet nõnda, et äriühingut oleks lubatud juhtida ka välisriigist. Kuid äriühingu asukoht peab ikka olema Eesti, muidu poleks see enam Eesti äriühing.

Kuidas me seda saavutame, et seaduse jõustumisest alates oleks peaaegu kõiki Eesti juriidilisi isikuid võimalik juhtida ka välisriigist, välja arvatud erandid finantssektori valdkonnas? Finantssektor peab olema suurema usaldusväärsusega, seal tegeldakse võõra rahaga ja seal on vaja jäigemaid reegleid. Selleks me muudame tsiviilseadustiku üldosa seadust selliselt, et eraõigusliku juriidilise isiku asukohaks on määratud mingi koht Eestis ning kaotatakse juriidilise isiku asukoha kohustuslik seotus juriidilise isiku juhatuse asukohaga. Kuid me ei tee seda tingimusteta, me lihtsalt lõdvalt ei ütle, et juhatuse võib olla välisriigis. Väga tähtis on kreditoridele, riigile ametiasjade ajamiseks ja kolmandatele isikutele, kes on tehingulises suhtluses nende juriidiliste isikutega, et oleks teada kontaktisik, kelle kaudu on võimalik saada selle äriühinguga ühendust. See tähendab, et nendel juriidilistel isikutel, kelle juhatuse ei asu Eestis, hakkab olema kohustus määrata Eestis tegutsev kontaktisik. See isikuteriing, kelle hulgast võib kontaktisiku määrata, on kitsas. Me eeldame nendelt isikutelt nende kutsetegevuse tõttu ning järelevalve- ja usaldusnõuetest tulenevalt tavalisest suuremat usinust ja usaldusväärsust. Kontaktisikuks võib määrata notari, notaribüroo, advokaadi, advokaadibüroo, vandeaudiitori ja audiitorettevõtja. Samuti võib selleks määrata maksuesindaja või usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkuja. See tähendab, et eelnõu kohaselt saab kontaktisikuks määrata ka juriidilise isiku juhatuse liikme, seda tingimusel, et ta tegutseb, elab ja asub Eestis. Seega, kontaktisiku määramise nõue peaks tagama ühenduse võtmise ja sidepidamise võimaluse ning tagama juriidilise olukorra, kus on võimalik äriühingule esitada tahteavaldusi: pankrotiteateid, maksunõudeid jms.

Lisaks näeb eelnõu ette, et kontakti võtmise huvides tehakse nendele võimalikele juriidilistele isikutele, kelle juhatuse kasutades e-residentsuse võimalust, asub väljaspool Eestit, aga ka kõigile teistele Eesti ettevõtjatele kohustuseks anda registripidajale oma e-posti aadress. Praegu on meil suur hulk äriühinguid, mis on registreeritud kuskil korteris ja millega ühendust võtta on keeruline, nad võivad olla ka aastate eest registreeritud. On vaja luua tõhusam võimalus, kuidas saaks nende ettevõtjatega kontakteeruda nii riik kui loomulikult ka kolmandad isikud. See tähendab, et äriregistri kaardile kantakse äriühingu e-posti aadress ja kui tegemist on äriühinguga, mille juhatuse asub väljaspool Eestit, siis ka sellest kitsast isikuteriingist valitud suure usaldusväärsusega kontaktisiku andmed.

Peale selle kehtestatakse oluline põhimõte, et kui selle äriühingu juhatusel, mis tegutseb väljaspool Eestit, on juriidiline vastutus, mis võib olla tsiviilvastutus, aga teatud juhtudel ka kriminaalvastutus, ning kui juriidiline isik likvideeritakse, siis on kohustus selle juriidilise isiku dokumente pärast likvideerimist Eestis säilitada. See on oluline, et tagada võlausaldajatele, kohtutäituritele ja pankrotihalduritele kindlus, et nendele dokumentidele on võimalik ligi pääseda.

Nagu ma ütlesin, on selles eelnõus kehtestatud selge erand, et krediidiandjate ja -vahendajate ning teiste finantssektori ettevõtete peakontorid peavad asuma Eestis, kuna nad on riigilt saanud tegevusloa ja võivad võõra rahaga asju ajada.

Selle eelnõu üle on peetud pikalt poleemikat. Ka ettevõtjate, juristide ja analüütikute seas on ühed olnud vastu ja teised poolt. Vastuargument on olnud ennekõike see, et me lõdvendame liigselt oma äriõigust. Silmas on peetud seda, et kui juhatuse teatud juhtudel ei pruugi olla Eestis, siis me oleme seda püüdnud tasakaalustada kontaktisiku mudeliga. Teised ettevõtjad, eriti innovatsioonisektori ja teenusmajanduse esindajate ning e-residentsuse propageerijate seas, on pidanud seda muudatust tungivalt vajalikuks. See eelnõu kinnitab seda, et digitaalse Eesti ja e-residentsuse arendamine on uuele valitsusele oluline ja me suudame seda teha nüüd tugevamalt, kui võib-olla suutsime mingil hetkel minevikus. Aitäh!

## **16:53 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud minister, teile küsimusi ei ole. Siiski on, palun vabandust! Krista Aru, palun!

## **16:53 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Minu tähelepanu pälvis teie viimane lause. Mida te täpselt mõtlesite selle fraasi all "kui võib-olla minevikus"? Kas selle seaduseelnõu seaduseks saamise korral hakatakse kontrollima äriühingute registreerimist ka varasemal ajal?

### **16:53 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Ei, ma lihtsalt lugesin, et Taavi Kotka kirjutas täna Facebookis või Postimehes, et uue valitsuse prioriteet ei ole innovatsioon ega digilahendused. Ma ei rääkinud mitte eelnõu kohta, vaid osutasin sellele, et see on prioriteet. Selle eelnõu menetlemine võttis, ütleme nõnda, küllalt kaua aega. Nagu ma ütlesin, selle eelnõu kohta on vastakaid arvamusi. Oleme püüdnud rajada kiriku keset küla, aga me ise kaldume pigem innovatsioonile ja digihuvidele vastutuleku suunas, st kirik päris keset küla ka ei ole. Kindlasti, seda me õiguskomisjonis ka arutasime, on mõistlik teha huvirühmade aruteluring, kus nad, ma loodan, toovad välja oma legitiimsena väljendatud probleemid ja hoiatused. Aga ma arvan, et võimalik võit kaalub üles võimaliku riski. Me võtame selle riski ja meie eeldus on, et me puusse ei pane, aga kui see oht on, siis tuleb see maandada.

### **16:54 Aseesimees Enn Eesmaa**

Peeter Ernits.

### **16:54 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea minister! Mina olen harjunud, et Riigikohus on jumala hää ja ütleb lõpliku otsuse. Riigikohus on teinud kaheksa üsna pikka ettepanekut. Kaks neist on tagasi lükatud ja ülejäänute puhul on jagatud n-ö lõpliku tõe omajale selgitusi. Kuidas see värk ikkagi käib, kui institutsiooniga, kes annab kõikidele seadustele ja nende täitmisele lõpliku hinnangu, ei ole suurt arvestatud?

### **16:55 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Aitäh! Seadusandja on rahvaesindus ja seadusandluse monopol kuulub parlamendile. Parlament on selle koha pealt suveräänne. Kõik teised arvamused seaduse kohta on arvamused ja neid arvamusi, nagu ma ütlesin, on esitatud väga erinevaid. Näiteks ütleb osa advokatuuri esindajatest, et see on väga hea seadus, aga osa ütleb, et see on liiga progressiivne, selles mõttes, et kontroll võib nõrgeneda. Riigikohtu ülesanne on mõista õigust nende seaduste alusel, mida Eesti rahvaesindus on vastu võtnud. Riigikohtul on ka õigus tühistada osaliselt või täielikult neid seadusi, mis on vastuolus põhiseadusega. Minu hinnangul ei ole see seadus põhiseadusega vastuolus. See seadus on mõistlikult tasakaalus ja positiivne ning aitab meil e-residentsust arendada, et see ei oleks lihtsalt deklaratiivne PR-projekt, vaid üks teenusmajanduse sektor, kus Eesti ettevõtjad, kes seda teenust osutavad, saavad tööd kas kontaktisikutena või nende projektide vedajatena. Kui on tööd ja leiba, siis on ka maksutulu, mille eest me saame pidada üleval kõike head, mida me tahame ka tulevikus siin riigis näha.

### **16:57 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aadu Must.

### **16:57 Aadu Must**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Ma kasutan ära mulle sülle langenud suurepärase võimaluse kasutada teie intellektuaalset abi, et formuleerida vastus ühele küsimusele, mille esitas ühe teise riigi diplomaat. Nimelt, rääkides meie e-residentsusest, küsis ta, kas e-residentsus on digiparadiis. Minus tekitas see sõna kohe valvsust, sest see käib kokku maksuparadiisi või lipuparadiisiga ja muude selliste terminitega. Me kohtume veel ja ega ma õigupoolest talle veel vastanud ei ole. Aidake mul formuleerida talle hea vastus, et meie e-residentsus ei ole mingi selline digiparadiis, mida saaks panna ühte perekonda selliste asjadega nagu maksuparadiis, lipuparadiis ja need teised paradiisid.

### **16:58 Justiitsminister Urmas Reinsalu**

Aitäh! E-residentsus on üks teenus. See on oma innovaatsiliselt lahenduselt põnev, aga see ei ole midagi muud kui teenus. Seda teenust rahvusvaheliselt pakkudes ei taha me tekitada olukorda, kus oleks võimalik maksudest kõrvale hiilida. Maksu makstakse ikka nii, nagu on üldine rahvusvaheline maksuõiguse põhimõte: seda makstakse seal, kus tekib maksukohustus ja kus väärtust luuakse. Kui me räägime e-residentsuse puhul nendest ettevõtetest, mis on juriidilise isikuna asutatud Eestis, siis enamikul juhtudel loovad nad selle väärtuse Ameerika Ühendriikides, Indias, Singapuris või kus iganes. Maksuküsimuses mingisugust leevendust olla ei tohiks. Euroopa Liidu rahapesuõigus, maailma kõige jäigem rahapesuõigus, annab meile selleks kindlasti piisavad tagatised.

### 16:59 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Komisjoni ettekandeks tuleb kõnetooli õiguskomisjoni liige Urve Tiidus. Palun!

### 16:59 Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hea minister! Eelnõu 347 oli õiguskomisjonis esimesel lugemisel 9. jaanuaril. Eelnõu sisu tutvustas meile minister Urmas Reinsalu. Räägin väga lühidalt komisjoni arutelust. Arusaadavalt kordab minu lühike kokkuvõte eelnevalt ministrilt kuuldut.

Äriseadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadusega soovitakse luua võimalus juhtida Eesti ettevõtteid välismaalt, praegu peavad nii äriühing kui ka juhatuse asuma Eestis. Kui tahetakse Eesti mis tahes juriidilist isikut juhtida piiri tagant, tuleb ettevõttel määrata Eesti asukohaga kontaktisik. Kontaktisikuks ei saa olla igaüks, sellesse rolli sobivad, nagu juba kuuldud, notarid, notaribürood, advokaadid, advokaadibürood, vandeaudiitorid jt. Neil kõigil on üks ühine nimetaja: need on kutsealad, kus kehtivad kõrgendatud nõuded või suurem hoolsuskohustus, nagu seda nimetatakse. See isikuteriing on seadusega kindlaks määratud ja leitav eraldi kataloogist. Juhtimise asukohta puudutav hõlbustus ei puuduta ka krediitiasutusi, nii nagu juba mainiti. Nende registrijärgne asukoht ja peakontor peavad ka edaspidi olema Eestis. Muudatus loob lisavõimalusi peale Eesti ettevõtjate ka e-residentide tegevuse jaoks. Eelnõu kohaselt muutub ettevõtjatele kohustuslikuks esitada edaspidi äriregistrile oma e-posti aadress, praegu on see vabatahtlik.

Eelnõu tekitas komisjonis ka mõne küsimuse. Esiteks, kas võib tekkida probleeme, kui ühe kontaktisiku kätte koondub paljude äriühingutega seotud infot? Minister ütles, et probleemi ei ole, ja arvas, et huvide konflikti ei pruugi tekkida. Üks komisjoni liige täpsustas kontaktisiku valimise kohustuslikkust. Kinnitati, et välismaalt juhitud juriidiline isik ei saa määrata oma juhatuse liikmeks vabalt valitud Eestis resideeruvat isikut ja seadusest tuleneva piirangu vältimine on võimatu.

Komisjon otsustas saata selle eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, 18. jaanuariks ning teha ettepanekud esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 8. veebruar kell 16. Kõik otsused olid üksmeelsed, kaasa arvatud see, et ettekandjaks määrati mind. Täna tähelepanu eest!

### 17:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits esitab ettekandjale küsimuse.

### 17:02 Urve Tiidus

Muidugi.

### 17:02 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Kas oli jutuks ka see, kui palju ühel kontaktisikul neid residentide võib olla? On see arv lõputu?

### 17:02 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud küsija Peeter Ernits! Komisjon sellisel kujul seda küsimust ei arutanud. Ma loodan, et ma ei eksin – ma vaatan härra Reinsalule otsa –, kui ma ütlen, et minu meelest seal numbrilist piirangut siiski ei ole. Jah, minister noogutab, niimoodi ongi.

### 17:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh ettekandjale! Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 347 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 347 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 8. veebruari kell 16.

---

## 7. 17:03 Töölepingu seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (356 SE) esimene lugemine

### 17:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud töölepingu seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 356 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski!

### 17:03 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! On hea meel esitleda teile Vabariigi Valitsuse algatatud töölepingu seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mis koosneb kahest osast. Esimese osa eesmärk on lihtsustada alaealiste töötamist Eesti Vabariigis ja teises osas täpsustatakse IT-tugiteenuseid osutavate isikute valveaja regulatsiooni, neile tehakse üldise valveaja regulatsiooniga võrreldes erand.

Eelnõul on kaunis pikk eellugu. Alaealiste töötingimustest, sellest, kuidas rahuldada alaealiste huvi omandada töökogemusi ja samas tagada lastekaitse printsiibid, räägiti juba parlamendi eelmises koosseisus, tõenäoliselt varemgi, aga õiguslike muudatuste tegemiseni siiani jõutud ei ole. Sotsiaalministeerium on ligi aasta seda eelnõu ette valmistanud, see on läbi räägitud eri osapooltega ja meie hinnangul on saadud mõistlikud muudatusettepanekud, mis tasakaalustavad ühtesid ja teisi huvisid. Esiteks tuleb ennetada seda küsimust, mis ka komisjonis tekkis, kas ei võiks alaealiste töötingimusi lõdvendada veelgi, rohkem kui eelnõus pakutud. Nimetatud valdkond on üsna rangelt rahvusvaheliste kokkulepetega reguleeritud nii Euroopa Liidu tasandil kui ka lastekaitse raamistikus, küll aga kehtivad nii mitmeski punktis ja nii mõnegi alaealiste rühma kohta Eestis praegu karmimad reeglid, kui direktiiv nõuab. Me oleme seetõttu koostöös sotsiaalpartneritega saavutanud kokkuleppe, mis on selles eelnõus esitatud.

Probleem on iseenesest ju lihtne. Alaealised, eeskätt koolikohustuslikud alaealised, kes on hooajatöötajadena rakendatud mitmesugustel töödel, on üldiselt väiksema produktiivsusega kui täiskasvanud töötajad. Kuna nende tööle rakendamisel on üsna palju juriidilisi piiranguid ja nende töö korraldamisel on tööandjal vaja küllalt palju kontrollida, reguleerida ja jälgida, siis ei ole alaealiste tööle rakendamine väga paljude ettevõtjate silmis piisavalt atraktiivne. Teisest küljest, kui me vaatame alaealiste jõudmist tööturule, siis noorte tööpuuduse kõrged näitajad – need on umbes kaks korda kõrgemad kui Eesti keskmine töötus – on osaliselt põhjendatud sellega, et neil inimestel puuduvad varasemad töökogemused. Noored satuvad tihti suletud ringi, sest tööandja tahab kogemustega töötajat ja noor inimene ei saagi seetõttu kogemusi hankida. Selles kontekstis on kahtlemata hea, kui alaealistel on võimalik esmased töökogemused ja tööharjumused saada koolivaheajal lihtsamaid töid tehes.

Nüüd räägin konkreetsetest muudatustest, mida eelnõuga on planeeritud selles vallas teha. Esiteks kehtib meil praegu alaealiste tööle võtmisel kaks nimekirja: lubatud tööde nimekiri ja keelatud tööde nimekiri. Me oleme vaadanud lubatud tööde nimekirja, kõrvutanud seda keelatud tööde nimekirjaga ja oleme jõudnud seisukohale, et lubatud tööde nimekiri on ebaotstarbekas, see piirab mitmel puhul ebamõistlikult valdkondi, kus alaealised tohivad töötada. Edaspidi kehtestame lühikese lahtise nimekirja ainult 13-aastastele. Teiseks kaotame Tööinspeksioonilt loa taotlemise kohustuse 13–14-aastaste tööle võtmisel. See kohustus jääb ka edaspidi kehtima 7–12-aastaste alaealiste tööle võtmise korral, nende võimalused töötada on nii ajaliselt kui ka valdkondade mõttes väga piiratud. Seda me ei muuda, selle rühma töötamine on ka kõige enam rahvusvaheliste kokkulepetega piiratud. Küll aga soovime 13–14-aastaste töötamise puhul sellest nõudest loobuda. Loobumise põhjus on iseenesest lihtne. Selle loa menetlus on dokumendipõhine ja oma olemuselt täiesti formaalne, see on lisabürokraatia, millega Tööinspeksioon kindlasti hea meelega tegeleb, aga see paneb bürokraatlikke lisakohustusi tööandjatele ja sellega vähendab see alaealiste värbamise atraktiivsust. Samal ajal ei ole leidnud tõestust, et sellel loakohustusel oleks olnud mingi mõju alaealiste tööohutusele ja töötervishoiule. Olulisemad muudatused on tehtud tööaja regulatsioonis ja need on kaunis detailsed. Ma loen need teile ette. Loodan, et te suudate seda jälgida. Ma loetlen muudatused vanuserühmade kaupa ning võrdlen kehtivat õigust ja tehtud ettepanekuid. Esiteks, 7–12-aastased. Neil on lubatud teha väga piiratud hulka töid kultuuri-, spordi- ja mõnes muus valdkonnas. Kehtiva õiguse järgi tohivad nad töötada kolm tundi päevas ja 15 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul. Eelnõuga tahame diferentseerida väljaspool õppetööd ja õppetöö ajal toimuvat töötamist ehk sisuliselt vaheaegadel töötamist ja õppeveerandi jooksul töötamist. 7–12-aastaste töötamist õppeveerandi kestel, aga õppetöövälisel ajal ehk sisuliselt õhtuti tahame piirata. Kui praegu on lubatud töötada kolm tundi

päevas, siis eelnõus on ette nähtud, et lubatud oleks töötada kaks tundi päevas ja 12 tundi nädalas, see on siis õppeveerandi jooksul. Koolivaheaegadel jääb regulatsioon samaks ehk lubatud on töötada kolm tundi päevas ja 15 tundi nädalas.

13–14-aastased või vanemad koolikohustuslikud õpilased ehk kõik koolikohustuslikud, kes veel õpivad põhikoolis, või 13–14-aastased noored: praegune regulatsioon lubab neil töötada neli tundi päevas ja 20 tundi nädalas. Ka siin me diferentseerime õppeveerandi ajal ja koolivaheaegadel töötamist: õppeveerandi ajal lubame töötada kaks tundi päevas ja 12 tundi nädalas, koolivaheaegadel pikendame seda aega seitsmele tunnile päevas ja 35 tunnile nädalas.

15-aastased mittekoolikohustuslikud ja 16-aastased mittekoolikohustuslikud või 17-aastased noored. Praegu võivad sellest rühmast ühed töötada kuus tundi päevas, teised seitse tundi päevas. Me ei näe vajadust nende tööaega täiskasvanutega võrreldes täiendavalt piirata ehk nendelgi oleks edaspidi lubatud töötada kaheksa tundi päevas ja 40 tundi nädalas. Ma räägin mittekoolikohustuslikest või 17-aastastest isikutest.

Tööinspeksioon teeb edaspidigi järelevalvet alaealiste töötamise üle ka sellisel juhul, kui nad ei tööta töölepingu alusel, mida reguleerib töölepingu seadus. Näiteks on meile teada, et alaealistega sõlmitakse rohkem võlaõiguslikke lepinguid (käsunduslepinguid ja töövõtulepinguid) kui ülejäänud tööealistega. Üks põhjus, miks neid rohkem kasutatakse, on see, et töölepinguõigus, mis praegu alaealiste suhtes rakendub, on väga rangelt piiratud, ja et nendest piirangutest mööda minna, sõlmitakse alaealistega võlaõiguslikke lepinguid. Juba praegu on Tööinspeksioonil õigus kvalifitseerida võlaõiguslikud lepingud, mis oma sisult on töölepingud, töölepinguteks. See jääb nii ka edaspidi. Loodame, et selle lihtsustamisega, mis eelnõuga on ette nähtud, üldine surve, et töölepingute asemel sõlmitakse võlaõiguslikke lepinguid, niikuinii väheneb, aga igal juhul on Tööinspeksioonil õigus seda järelevalvet teha.

Jääb alles alaealiste lisapuhkus, ehkki eelnõu eri versioonides oli selle kohta erinevaid mõtteid. Üldiselt ei kasuta alaealised seda täiel määral, kuna nad ei tööta aasta otsa, vaid tavaliselt lühikese perioodi jooksul ja sellel, kas neil on 28 või 35 päeva puhkust, ei ole suurt vahet. Õiguskantsler oli seda meelt, et alaealistel peaks olema pikem puhkus, ja seetõttu me oleme selle jätnud samamoodi, nagu see praegu on olnud.

Nüüd räägin valveajast. Ka valveaeg on reguleeritud töölepingu seaduses. Kehtiva õiguse kohaselt mingeid eraldi piiranguid valveajale küll kehtestatud ei ole, kuid selle rakendamisel peab järgima igapäevase ja iganädalase puhkeaja kasutamise võimalust. See tähendab, et kui tavatöötaja töötab kaheksatunnise täistööajaga, siis peab talle olema tagatud pooletunnine päevasisene puhkeaeg ja 11 tundi igapäevast katkematut puhkeaga, n-ö ööpuhkust. Kui me teeme kalkulatsioonid ära, siis selgub, et valveajal on võimalik inimest rakendada lisaks üldisele tööajale neli ja pool tundi päevas, nädalas seega 22,5 tundi. Siseministeeriumilt tuli ettepanek muuta seda regulatsiooni Siseministeeriumi IT-asutuse, SMIT-i töötajate tõttu, kelle lühikesed valveajad ei võimalda piisavalt hästi täita riigile olulisi funktsioone ehk ei ole küllalt töötajaid, kes saaksid tagada, et riigile vajalikud infrastruktuurid toimiksid. Sellest tulenevalt oleme kokkuleppel eri osapooltega pakkunud, et võiks kehtestada erandi, mida oleks võimalik IKT-sektoris rakendada. Erand seisneb selles, et üldine valveaja regulatsioon jääb paika, nii nagu see on, aga tööandjal ja töövõtjal on võimalik leppida kokku valveaja teistsuguses korralduses ehk leppida kokku, et tehakse suuremal hulgal valveid, kui selle eest makstakse kaks korda suuremat tasu kui see, mis on praegu seaduses ette nähtud. Kui praegu on üldnorm see, et valveaja eest peab maksma vähemalt 10% tavalisest töötasust, siis kui kasutatakse erandit ja rakendatakse töötajat pikemalt, peab selle eest maksma 20% töötasust.

Ennetavalt ütlen, et meie poole on pöördunud teisedki sektorid, kes on soovinud, et see erand kehtiks ka nende töötajatele. Kuna need ettepanekud laekusid eelnõu menetluse üsna hilises etapis, siis selleks, et eelnõu menetlust mitte pidurdada ja alaealisi puudutavaid muudatusi saaks rakendada juba sellest suvest ehk alaealiste järgmisest suuremast töötamisperioodist, ei ole me neid ettepanekuid arvestanud. Küll aga ütlen, et Sotsiaalministeerium on avatud konstruktiivseteks aruteludeks sellel teemal, kas siin tuleks hõlmata suuremal hulgal sektoreid või – see on tõenäoliselt mõistlikum – tuleks luua teatud üleüldine valveaja erandite raamistik, mis rakenduks kõikides sektorites, kui tingimused on täidetud. Seda tööd oleme valmis koos Riigikoguga kahe lugemise vahel tegema. Suur tänu!

## **17:19 Aseesimees Enn Eesmaa**

Esimese küsimuse ministrile esitab Liina Kersna. Palun!

### **17:19 Liina Kersna**

Aitäh, hea eesistuja! Austatud minister! Eelnõu kohaselt võib tööandja 13-aastase alaealisega töölepingu sõlmida kaubandus- või teenindusettevõtetes ja toitlustus- või majutusettevõtetes vajalike abitööde tegemiseks, aga põllumajandustööde puhul sellist piirangut ei ole, seal võiks 13-aastast alaealist justkui kõikidele töödele palgata. Vaatan muudatusettepanekute nimekirjast, et nii Lastekaitse Liit kui ka Eesti Noorteühenduste Liit on sellele tähelepanu juhtinud ja nad on päris murelikud. Miks põllumajandustööde puhul ei ole neid piiranguid eelnõusse sisse pandud?

### **17:19 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Kui vaadata üldist raami, siis ma veel kord rõhutan üle, et keelatud tööde nimekiri jääb igal juhul alles. Kui te võtate lahti selle määruse, mis näeb ette keelatud tööde nimekirja (s.o Vabariigi Valitsuse 2009. aasta määrus nr 94), siis te näete seal tervet hulka piiranguid, mis jäävad kehtima ja mis tegelikult ka põllumajandustööde tegemist väga oluliselt piiravad. Näiteks räägitakse §-s 5 sellest, et on keelatud töötada teatud konkreetsete seadmetega ja sellistes tingimustes, mis võivad alaealisi kahjustada. Mina ei ole põllumajandusspetsialist, ma ei oska täpselt öelda, mis asjad täpselt on põllumajanduslikud abitööd ja mis on põhitööd. Toitlustuses kujutan ma seda täpsemalt ette. Aga igal juhul peab olema täidetud see põhimõte, et töö iseloom ja olemus ega konkreetsete tööülesanded ei tohi kuidagi kujutada ohtu alaealiste tervisele. See on see põhiline, millest ka Tööinspeksioon oma menetluses lähtub. Kui vaadata seda paragrahvi, mis siin on ja millele te tähelepanu juhtisite (eelnõu § 1 lõige 1), siis on näha, et punkti 4<sup>1</sup> alapunktis 4 on ära toodud, et lubatud on kõik muud tööd, mis vastavad paragrahvi vastavatele lõigetele. See siit eelnõust küll hästi välja ei tule. Aga üldine loogika jääb ikka selleks, et tervist kahjustavatel ja ohtlikel töödel alaealisi rakendada ei tohi. Üldiselt oleme liikunud selles suunas, et vähem ette kirjutada, millistes sektorites need töökohad täpselt peavad olema, sest me ei suuda kunagi lõpuni ära reguleerida, missugustes ametites võib töötada, ega suuda kunagi kontrollida, missugustes ametites inimesed täpselt töötavad. Nagu öeldud, on olemas keelatud tööde nimekiri, mis toob ära ohutegurid, mille eest alaealisi peab kaitsma. Need on kõigepealt füüsilised ohutegurid: vibratsioon, müratase, kõrge ja madal õhutemperatuur. Ka keemilisi ohutegureid on siin terve kuhi ja siis kirjeldatakse siin erinevaid protsesse, mille puhul on alaealistel niikuinii keelatud töötada. Nii et see oht, et alaealised pannakse näiteks põllumajanduses tegema mingisuguseid töid, mida tehes nad võivad piltlikult öeldes sõrme otsast lõigata, on maandatud keelatud tööde määrusega.

### **17:23 Aseesimees Taavi Rõivas**

Andres Herkel, palun!

### **17:23 Andres Herkel**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma oletan, et kooliajal ja vaheajal töötamise diferentseerimine on täiesti õige suund. Kindlasti ei ole mina ainus lapsevanem, kes januneb pigem selle järele, et koolivaheajal oleksid need võimalused lihtsamini kättesaadavad. Aga võib-olla ei näe ma selle asja teist poolt ja sellepärast küsin niiviisi. Te olete olnud ka haridusminister. Kui suur on meie koolides see probleem, et õpilased kooliajal töötavad ja on üleväsinud? Millise ulatusega see probleemi pool teie arvates on?

### **17:23 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Meile teada olev statistika ütleb ikkagi selgelt, et töötatakse peamiselt koolivaheaegadel, valdav osa töötab muidugi suvevaheajal. Teatud ulatuses töötatakse ka õppeveerandi kestel, aga siis tavaliselt nädalavahetustel ehk mitte pärast koolipäeva. Kui vaadata ettepanekute sisu, siis me näeme, et me kehtiva õigusega võrreldes piirame tegelikult 7–12- ja ka 13–14-aastaste võimalust töötada kooliveerandi kestel õppetöövälisel ajal ehk nädalavahetustel. Loomulikult töötavad inimesed erinevatel põhjustel, tihti ka pere kehvade majanduslike olude tõttu, aga koolikohustuslikus eas alaealise põhiülesanne on ikkagi õppida. Ka ühiskondlikust seisukohast on see oluline. Uuringutest on välja tulnud – just hiljuti, paar kuud tagasi oli suur Eesti koolinoorte uuring –, et Eesti koolilapsed ei maga piisavalt. Nad ei maga nädala sees soovituslikku aega täis ja siis magavad seda n-ö järele nädalavahetustel, mis tervise seisukohast ei ole mõistlik. Mõistlik on iga päev uni täis magada. Aga kujutame ette, kui need koolinoored, kes ei maga nädala sees piisavalt, läheksid veel nädalavahetusel

tööle ja töötaksid 5–6 tundi. See kindlasti mõistlik ei oleks. Aga selliseid noori ei ole palju. Valdav osa nendest, mälu järgi ütlen, ligi 10 000 alaealisest, kes Eestis aasta jooksul töötavad, on tööl ikkagi suviti.

#### **17:26 Aseesimees Taavi Rõivas**

Märt Sults, palun!

#### **17:26 Märt Sults**

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Minu küsimus kattub natuke Andrese küsimusega. Olles olnud pikka aega koolijuht, ma tean, et Eesti Vabariigi põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse järgi on üheksa klassi ehk põhikool kohustuslik haridus. Tähendab, suvevaheajal töötamise tingimuste leevendamine ja nõrgendamine on täiesti mõistlik. Kooliajal ehk õppeveerandite ajal õhtuti töötamine on halb otsus või väga halb otsus. Ka üks kaotatud laps on Eestile liiga palju. Te ütlesite, et 13–14-aastaste piiranguid on vähemaks võetud, aga kõige suurem väljalangemus põhikoolist ongi just 13–14-aastaste hulgas. Kas selle seadusega üritatakse leevendada õpilaste probleeme koolivälise aja täitmisega, mida riik ei ole suutnud kõrvaldada?

#### **17:27 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Suur tänu küsimuse eest! Ma lugesin ette, mis muutunud on. Möönan, et seda oli raske jälgida. Ma kordan seda. 13–14-aastastel või koolikohustuslikel õpilastel – ka vanematel kui 13–14-aastastel, ühesõnaga, kõigil koolikohustuslikel õpilastel, ka 13–14-aastastel – on praegu lubatud töötada neli tundi päevas ja 20 tundi nädalas. Nüüd me diferentseerime seda ja kõigil koolikohustuslikel õpilastel on koolivaheaegadel lubatud töötada seitse tundi, kui nad on üle 13-aastased, aga õppeveerandi kestel kaks tundi päevas. Nii et me lühendame tegelikult lubatud tööaega kahe tunni võrra päevas, selleks et lapsed saaksid keskenduda õppetööle.

#### **17:28 Aseesimees Taavi Rõivas**

Monika Haukanõmm, palun!

#### **17:28 Monika Haukanõmm**

Täna, härra juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus puudutab varem kehtinud 13–14-aastaste kohustust saada eelluba Tööinspeksioonilt ja selle ärakaotamist. Lastekaitse Liit ja õiguskantsler on juhtinud tähelepanu sellele, et võib-olla ei ole selle ärakaotamine erinevatel põhjustel kõige mõistlikum. Siiski on tulnud ette ka rikkumisi ja Tööinspeksioon on neid tuvastanud. Näiteks on selles vanuses lapsed tahetud rakendada neile mittesobivale tööle jne. Kas teie arvates on ikka sisuliselt õige see Tööinspeksiooni eelkontrolli kohustus või selle loa taotlemise kohustus ära kaotada? Iga laps on tähtis ...

#### **17:28 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

On!

#### **17:28 Monika Haukanõmm**

... ja tagantjärele tarkus võib väga kalliks maksma minna.

#### **17:29 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Suur tänu! Tegemist on oma olemuselt dokumendipõhise eelkontrolliga või loa taotlemisega. Tõepoolest, üksikud juhud on olnud, kui Tööinspeksioonile on esitatud sellise töö kirjeldus, mida seadus ei luba alaealisel teha, ja siis on tööandjate tähelepanu sellele juhitud. Küllap need, kes teadlikult tahavad alaealisi keelatud töödel rakendada, oskavad neid pabereid vormistada nii, et Tööinspeksioon need heaks kiidab. Nii et kui me mõtleme sellele, kui palju see loakohustus mõjutab ettevõtet ühte- või teistpidi käituma, siis selgub, et see seda eesmärki ei täida. Küll on see osaliselt täitnud seda eesmärki, millele te tähelepanu juhtisite, see on tööandjate teadlikkuse parandamise eesmärk: kuna nad on pidanud seda luba taotlema, siis on olnud võimalik neile öelda, et kuulge, seda ei tohi teha. Teavitamist tuleb kahtlemata jätkata. Kui see eelnõu seadusena jõustub, siis kindlasti Tööinspeksioon ja Sotsiaalministeerium koostöös ametiühingute, lastekaitsjate ja ka tööandjatega selgitavad nii hästi, kui

oskavad, seda, mis alaealiste töötamise puhul lubatud on ja mis lubatud ei ole. Selline bürokraatlik protseduur, mille abil neid eellubasid taotletakse, ei ole väga mõistlik. Ma olen öelnud Tööinspeksioonile, et see ressurss, mis vabaneb nende taotluste menetlemisest, tuleb panna päris menetlustesse ja käia kohal nendel põldudel, majutusasutustes või toitlustusasutustes, kus alaealised töötavad. Sellest on kindlasti rohkem kasu.

#### **17:31 Aseesimees Taavi Rõivas**

Andres Herkel, palun!

#### **17:31 Andres Herkel**

Härja juhataja! Austatud minister! Kas teil on käepärast mingit analüüsi, mis vastaks sellele küsimusele, mis on ettevõtja silmis eeskätt need takistavad asjaolud? Mina näen seda muret pigem teistpidi: miks ei võeta alaealisi tööle? Kindlasti on Tööinspeksiooni kontroll vajalik, aga olemas on ka selline hoiak, et parem on sekeldusi vältida. Kas siin on arenguruumi, et julgustada ettevõtjat alaealisi tööle võtma?

#### **17:31 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Suur tänu! Esiteks, miks võetakse alaealisi vähe tööle? Üks põhjusi on needsamad tööajapiirangud. Kui ettevõtte, kus alaealised võivad töötada, on oma tööruutiini, oma personaliarvestuse üles ehitanud näiteks vahetustele, siis seal loomulikult arvestatakse täistööajaga. Kui tööle tulevad alaealised, kellest mõni võib töötada kolm tundi päevas, mõni neli tundi päevas, mõni kuus tundi päevas ja mõni seitse tundi päevas, siis eks seal teki üksjagu sellist peavalu, sest tuleb vaadata, et kõik tunnid saaksid täis ja alaealised kindlasti õigel ajal koju läheksid ega kauem tööle ei jääks, sest siis sa rikud tööõiguse alaealiste kaitse sätteid jne. Ettepanekuid piiranguid kaotada ja bürokraatiat vähendada on tööandjad selgelt toetanud. Nad on töölepingu seadusest tulenevaid piiranguid mingil määral kartnud. Nagu ma alguses ütlesin, alaealistega on väga palju sõlmitud võlaõiguslikke lepinguid ehk töövõtu- ja käsunduslepinguid, mis oma olemuselt on tegelikult töölepingud. Aga selleks, et vältida kogu seda tööaja arvestust, on valitud võlaõiguslikud lepingud, mille puhul selliseid kohustusi ei ole. Me loodame, et selle lihtsustamisega me selle trendi peatame ja alaealised on edaspidi rohkem töölepingutega hõlmatud.

#### **17:33 Aseesimees Taavi Rõivas**

Liina Kersna, palun!

#### **17:33 Liina Kersna**

Aitäh, hea eesistuja! Austatud minister! Ma jätkan Monika Haukanõmme tõstatatud teemat. Mulle tundub, et kui Tööinspeksioonilt küsitakse eelluba, et alaealisi tööle võtta, siis see annab Tööinspeksioonile selge ülevaate sellest, kus alaealised töötavad. See annab neile parema võimaluse järelevalvet teha, kuigi see kohustus jääb neile loomulikult ka pärast selle eelnõu seadusena vastuvõtmist. Kuidas Tööinspeksioon saab informatsiooni, kuhu 13–14-aastased on tööle võetud ja millistele põldudele või majutusasutustesse tuleks minna järelevalvet tegema?

#### **17:34 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

See on õige küsimus. Eks kunagi, kui seda regulatsiooni tehti, oligi see üks põhjus, miks otsustati nende eellubade taotlemise kasuks. Nüüd on Eestis aga töötamise register. Kõik inimesed, ka alaealised, kes on tööle asunud, on enne tööle asumist registreeritud selles registris. Põhimõtteliselt on võimalik sealt see informatsioon kätte saada. Tööinspeksioon peab hakkama tegema rohkem n-ö riskipõhist tööd ja vaatama, kus alaealised töötavad, ta peab hindama, milliste ettevõtetega ja millistes sektorites on varem probleeme olnud, vaadata tuleb ka varasemaid kaebusi ja siis saab sihitumalt järelevalvetööd teha.

#### **17:34 Aseesimees Taavi Rõivas**

Märt Sults, palun!

#### **17:34 Märt Sults**

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Teadupärast on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus näinud ette 9. klassi ehk põhikooli lõpetamise kohustuse. Vastutus on pandud lastevanematele. Mispärast antakse nüüd põhikooliõpilastele võimalus minna peale tunde kaheks-kolmeks tunniks tööle, kui nad ei ole siis enam võimelised järgmiseks päevaks õppima? Samal ajal on probleem, et põhikoolist kukub välja kohutavalt suur hulk õpilasi. Riik seda täielikult ei teadvusta ega otsi põhjusi, miks nad välja kukuvad. Aga üks põhjus, miks nad välja kukuvad, on tunnivälisel ajal palgatööl käimine – suures osas makstakse alaealistele selle töö eest palka ka mustalt –, sest siis need seltsimehed esimeste tundide ajal magavad. Ma ei kujuta ette õpetajat, kes ei tunne südamest kaasa lastele, kes on hajevil ja esimesed tunnid magavad, kuna nad olid öhtul kaua tööl olnud. Miks te võtsite vastu sellise otsuse, et lubate põhikooliõpilastel lõdvalt pärast tunde tööl käia?

#### **17:36 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Aitäh! See otsus võeti vastu ammu-ammu enne minu aega. Nagu öeldud, praegu võivad 13–14-aastased töötada kas või iga päev neli tundi päevas. Kas või iga päev, ilma ühegi piiranguta! Selle eelnõuga me karmistame tingimusi ja vähendame poole võrra seda aega, kui kaua nad päevas töötada tohivad ehk õppeveerandi kestel väljaspool õppetööd tohivad nad edaspidi töötada ainult kaks tundi päevas. Olukord liigub pigem paremuse poole. Nagu öeldud, statistika ei kinnita seda, mis te ütlesite, et massiliselt pärast kooli tööl käiakse. Ka õpilaste seas tehtud uuringud seda ei kinnita. Seda, et õpilased magavad vähe, uuringud kinnitavad küll. Aga selle põhjus on üldiselt mõned muud, meelelahutuslikku laadi asjaolud ja perekondlike harjumuste muutumine Eesti peredes viimastel aastatel, töötatakse aga palju vähem.

#### **17:37 Aseesimees Taavi Rõivas**

Krista Aru, palun!

#### **17:37 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! MTÜ Lastekaitse Liit on olnud seaduseelnõu ettevalmistamisse kenasti kaasatud. Ometi on nad märkuste tabelis selgelt välja toonud, et kogu see eelnõu vajaks veel avalikku diskussiooni ja arutamist. Millised on need probleemid, mis nende meelest siin ikkagi on ja vajavad suurt arutamist veel ja veel?

#### **17:37 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Nagu ma alguses ütlesin, on selge, et tegemist on teatud ühiskondliku kompromissiga. Me saame aru, et on olemas lastekaitse printsiibid ja hariduse omandamise ülimalikkus. Teisest küljest on õpilastel endal soov tööharjumust omandada ja töökogemusi saada, selline on ka ühiskondlik tahe. Mis puudutab tingimuste lõdvendamist, näiteks sedasama 13–14-aastaste töötamist koolivaheajal seitse tundi päevas, siis oli tõesti ka arutelu, kas õige on seitse tundi või kuus tundi. Seda tüüpi arutelusid peeti. Meie oleme arvanud, et võime sellise kokkuleppega praegu välja tulla. Kui Lastekaitse Liit soovib sellel teemal arutelu jätkata, siis loomulikult on võimalik teha seda kahe lugemise vahel Riigikogu sotsiaalkomisjonis ja meie hea meelega töötame kaasa.

#### **17:38 Aseesimees Taavi Rõivas**

Peeter Ernits, palun!

#### **17:38 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea minister! Ettepanekute loetelus on kokku 25 ettepanekut Lastekaitse Liidult, Eesti Ametiühingute Keskliidult jt. Üllatavalt on 17 neist ehk lõviosa tagasi lükatud. Näiteks on Tööinspeksioon öelnud, et väljatöötamiskavatsuses ei ole arvestatud mitmete ILO konventsioonide nõudeid: vanuse alammäär eri töödel, lapsele sobimatu töö jne. Lastekaitse Liit aga väidab, et kasutatakse sobilikke konventsioone, aga mitte kogu paketti. Miks see nii on?

#### **17:39 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Minu teada on tänaseks need seisukohad ühtlustatud. Meie selge seisukoht on see, et eelnõu vastab kõikidele Eesti rahvusvahelistele kohustustele ja on Euroopa Liidu direktiividega igati kooskõlas.

Varasem seadus oli palju rangem. Kui on veel mingisuguseid vaidlusi, siis ma eeldan, et asjaomased organisatsioonid toovad need vaidlused Riigikogu liikmete ette komisjonis toimuva menetluse ajal. Aga minu teada on arusaamad ühtlustatud, mis ei tähenda muidugi seda, nagu me igas küsimuses lõpuni ühte meelt oleksime.

#### **17:40 Aseesimees Taavi Rõivas**

Monika Haukanõmm, palun!

#### **17:40 Monika Haukanõmm**

Täna! Lugupeetud minister! Minu küsimus on natuke filosoofilisemat laadi. Seadustes me käsitleme lastena inimesi kuni 18. eluaastani. Samas hakkame tööregulatsioonides juba 15–17-aastastele mittekoolikohustuslikele alaealistele täiskasvanutega peaaegu samu kohustusi panema. Eesti on ÜRO lapse õiguste konventsiooniga ühinenud ja selle põhimõtetega nõustunud. Vaatamata sellele, et lapsed näevad võib-olla juba 15- või 17-aastaselt välja täiesti suurte inimeste moodi, ka kasvu ja kõige muu poolest, on tegu siiski lastega, kes vajavad lisakaitset. Kas te siin väikest vastuolu ei näe? See on selline filosoofilisem küsimus.

#### **17:41 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Vist ei näe jah. Loomulikult on alaealistel ealisest eripärast tulenevalt ka sellele vastav kognitiivsete ja füüsiliste võimete areng. Aga kas minu arvates alaealise või lapse staatus, kui seda nii nimetada, välistab töötamise või oluliselt piirab näiteks 17-aastase võimalust töötada kaheksa tundi päevas, kui ta enam koolis ei käi? Ma arvan, et ei piira. Nad võivad töötada küll. Ma ise selles vanuses töötasin kaheksa tundi ja see oli täiesti jõukohane, ei juhtunud midagi hullu.

#### **17:42 Aseesimees Taavi Rõivas**

Peeter Ernits, palun!

#### **17:42 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea minister! Minu küsimus ei ole mitte filosoofiline, vaid praktiline. Öelge, kui paljud 12–14-aastased üldse realselt kooli ajal töötavad ja kui paljud neist siis mustalt töötavad. Kas on mingeid uuringuid tehtud?

#### **17:42 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Aitäh! Seda infot, kui paljud mustalt töötavad, mul ei ole. Me eeldame, et mustalt ei tööta mitte keegi, aga tõenäoliselt vastab tõele see, et mõned ikka töötavad ka. Aga see, mis puudutab ebaseaduslikku töötamist, on pigem küsimus maksuametile. Ma ei suuda praegu kohe leida seda arvu, kui palju konkreetsesse vanuserühma kuuluvaid alaealisi töötab ja millistel aegadel. Ma saan korrata ainult seda väidet, et neid, kes töötavad kooliõppimise ajal, on väga-väga väike hulk. Enamik töötab ikkagi vaheaegadel üldiselt, aga eeskätt suvevaheajal. Nii et pigem on juttu mõnesajast õpilasest. Aga ma ei julge täpselt arvu öelda, sest aastases hõives on kokku ligi 10 000 alaealist ja nendest valdav osa on töötanud vaheaegadel. Selle arvu võime välja otsida.

#### **17:43 Aseesimees Taavi Rõivas**

Mart Helme, palun!

#### **17:43 Mart Helme**

Aitäh, härra eesistuja! Härra minister! Kas on tehtud mingi analüüs, kogutud statistikat, tehtud küsitlusi või kogutud üldse mingeid andmeid, mis viitaksid sellele, kuivõrd need seadusmuudatused võiksid leevendada hooajalist tööjõupuudust näiteks teatud sektorites?

#### **17:44 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Väga vähesel määral. Me räägime üldiselt ikka vähestest noortest, kes on huvitatud töötamisest. Me ei räägi ju töökohustusest, vaid alaealiste võimalusest töötada ja sellest, et tööandjatel oleks neid lihtsam tööle võtta. Kindlasti ei ole see mingisugune võluvits hooajatööde tööjõupuuduse vastu. Mingil määral

see leevendust aga ikka pakub. Mõni ettevõtja on harjunud võtma väga suurel arvul tööle ka alaealisi, näiteks malevate kaudu jne. Regulatsiooni eesmärk ei ole kindlasti plahvatuslikult kasvatada alaealiste tööhõivet ja ajada kõik tööle, et niimoodi tööjõupuudust leevendada. Aga mingil määral see seda eesmärki siiski täidab.

#### **17:45 Aseesimees Taavi Rõivas**

Madis Milling, palun!

#### **17:45 Madis Milling**

Suur tänu, härra juhataja! Hea minister! Mul on hea meel, et ta mainisite õpilasmalevat. See on väärikas organisatsioon. Õpilasmaleva sooviavalduste veebileheküljed jooksevad minutitega kinni, tung sinna on meeletult suur, noored tahavad tööd teha. Kuidas teie arvates mõjutab see seadus Eesti õpilasmaleva eksistentsi?

#### **17:45 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Kindlasti laiendab see võimalusi tööandjate leidmisel ja malevlastele töö leidmisel. Mis puudutab malevakohtade hulka ja maleva rahastamist, siis see on Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusala küsimus. Sotsiaalministeerium valmistab Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi alusel ette ettepanekuid, kuidas veel alaealiste lühiajalist või hooajalist töötamist soodustada. Need ettepanekud jõuavad lähiajal valitsusse, aga see, mis konkreetselt malevaid puudutab, on haridusministeeriumi vastutada ja üldiselt KOV-ide korraldada.

#### **17:46 Aseesimees Taavi Rõivas**

Igor Kravtšenko.

#### **17:46 Igor Kravtšenko**

Aitäh, hea istungi juhataja! Austatud minister! Olen kuulnud erinevaid arvamusi, aga kuna tekkis võimalus küsida otse ministrilt, siis küsingi: mis vanuseni on laps Eesti seaduste mõttes laps?

#### **17:46 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Meil on palju erinevaid definitsioone. Meil on noorte definitsioonid ja meil on eri konventsioonidest tulenevad määratlused. Ühe seaduse järgi on noored 20–26-aastased, Euroopa ühe määratluse järgi kuni 29-aastased, Statistikaamet arvestab minu mälu järgi nende hulka kuni 24-aastaseid. Meil on alaealisuse piir 18 eluaastat, teatud lastega seotud toetusi makstakse kuni 19-aastastele, koolikohustuse vanus on 17 eluaastat ja töötukassas saab ennast arvele võtta alates 16. eluaastast. Ma mõõnan, et regulatsioonide ja eagruppide paljusust tekitab segadust. Sotsiaalministeerium on kindlaks teinud kõik toetuste saamise vanusevahemikud ja me püüame edasises õigusloomes liikuda selle poole, et tekitada mingisugused ühtsed kategooriad.

#### **17:47 Aseesimees Taavi Rõivas**

Aadu Must, palun!

#### **17:47 Aadu Must**

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Mind huvitab sama küsimus, mille esitas kolleeg Mart Helme. Aga ma pööran selle pea pealt jalgadele ja küsin seda, kuivõrd võimaldaks see seadus ning üldse noorte ja laste tööle tõmbamine rikastada pakutavate teenuste sortimenti. Ma ei pea silmas ainult rannas jäätisemüüjaid, sest siin võib olla mingeid muid nutikaid lahendusi. Kas on ka selline positiivne pilt asjast olemas?

#### **17:48 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Aitäh! Ma ei oska sellele küsimusele vastata. Kindlasti on teil võimalik arutada seda tööandjatega. Tõenäoliselt oskavad nemad teile parema vastuse anda.

#### **17:48 Aseesimees Taavi Rõivas**

Madis Milling, palun!

### **17:48 Madis Milling**

Aitäh! Õpilasmaleva veteranina küsin taas õpilasmaleva kohta. Praegu on õpilasmalevas töötavad noored n-õ topehtmaksustatud. Oma teenistusest maksavad nad sotsiaalmaksu, kuigi alaealistel on see maks ju kaetud nende vanemate sotsiaalmaksu abil. Kas te olete valmis kaaluma õpilasmaleva liikmete sotsiaalmaksust vabastamist?

### **17:48 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Sellele ma püüdsingi viidata. Sellest on pikalt juttu olnud. Ravikindlustuse ja ka pensionikindlustuse loogikas, kus sotsiaalmaksu kasutatakse, ei ole küll sellist sisulist argumenti ja minu arvates ei ole see argument, et nad peaksid olema vabastatud sotsiaalmaksu ühest või teisest osast, lõpuni pädev. Sellisel juhul peaksime ütlema, et ka näiteks pensionärid, kes töötavad, ei peaks sotsiaalmaksu maksma, sest nad on ravikindlustatutega võrdsustatud isikud ja nende eest maksavad sotsiaalmaksu nende lapsed. Üldine loogika on ikkagi see, et kui inimene töötab ja saab töist tulu, siis ta maksab selle pealt sotsiaalmaksu. Ma pigem ei klammerduks sotsiaalmaksu erisustesse, vaid räägiksin sellest, kas riigil oleks veel kuidagi vaja motiveerida töandjaid, et nad alaealisi rohkem tööle võtaksid. Selle kohta valmistab Sotsiaalministeerium oma ettepanekuid ette.

### **17:50 Aseesimees Taavi Rõivas**

Küsimused teile on lõppenud. Aitäh, hea ettekandja!

### **17:50 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski**

Ma lihtsalt veel ütlen, et palun peaministrile mitte kaevata, aga ma pean kümne minuti pärast oma lapse lasteaiast ära tooma, sest lasteaed pannakse kinni. Nii et ma ei saa kahjuks selle arutelu lõpuni saalis viibida. Vabandage!

### **17:50 Aseesimees Taavi Rõivas**

Kui on vaja lapsele järele minna, siis sellest me saame loomulikult väga hästi aru. Aga komisjoni ettekandeks on kõnepulti palutud õiguskomisjoni liige Barbi Pilvre.

### **17:50 Barbi Pilvre**

Hea eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud minister, kes on teel lasteaeda! Õiguskomisjonis oli nimetatud eelnõu, töölepingu seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 356 arutlusel 9. jaanuaril. Istung algas kell 11. Komisjoni liikmetest puudus Valdo Randpere ja peale komisjoni liikmete olid asendusliikmetena kohal Märt Sults ja Igor Kravtšenko.

Ma annan veel kord lühidalt ülevaate seaduseelnõust, kuna siin on nii palju nüansse. Komisjoni istungil tutvustas tervise- ja tööminister töölepingu seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu sisu ja eesmärgi. Tehtavad muudatused puudutavad alaealistele lubatud töid, alaealiste töötamiseks Tööinspeksioonist loa taotlemist ning alaealiste tööaega ja igapäevast puhkeaega. Peale selle sätestatakse valveaja rakendamise erand IT-tugiteenuseid osutavatele spetsialistidele.

Eelnõu eesmärk on ajakohastada alaealiste töötingimuste regulatsiooni selliselt, et see võimaldaks paindlikumaid töösuhteid, tagades samal ajal loomulikult kaitse töösuhetes. Asjaolud on sellised, et meie praegune regulatsioon on rangem Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud. Seadus soovitakse neid nõudmisi leevendades viia kooskõlla Euroopa Liidu õigusaktidega. Praegune seadus ei paku töandjatele atraktiivseid võimalusi, alaealisi ei soovita meelsasti tööle võtta, isegi mitte töödele, mille tegemiseks nad tegelikult on võimelised. Tööd leida võib olla keeruline.

Eelnõuga kaotatakse ära alaealistele lubatud tööde nimekiri ning kohustus taotleda Tööinspeksioonilt 13–14-aastase alaealisega töölepingu sõlmimiseks luba. Kohustus jääb kindlasti kehtima 7–12-aastase alaealise tööle võtmisel. Eelnõuga muudetakse alaealiste tööaega puudutavaid sätteid selliselt, et koolikohustuslike alaealiste puhul eristatakse tööaega õppeveerandi jooksul ja tööaega koolivaheajal ning võimaldatakse pikemat tööaega 15–17-aastastele mittekoolikohustuslikele alaealistele.

Teiseks muudab eelnõu töölepingu seaduses sisalduvat valveaja regulatsiooni, mis puudutab ennekõike IT-tugiteenuseid osutavate spetsialistide tööd, eelkõige valveaja rakendamist. Muudatuse eesmärk on

võimaldada IKT-sektori eripäraga arvestavat valveaja regulatsiooni, et tagada teenuse pakkumine. Eelnõu kõige olulisem sihtrühm on seega 15–17-aastased mittekoolikohustuslikud alaealised, keda puudutavad muudatused kõige rohkem ning kelle tööle saamise võimalusi soovitakse parandada. Peale selle puudutavad muudatused 13–14-aastaseid alaealisi ja nende tööandjaid ning IKT-sektori töötajaid ja tööandjaid. Ministeerium soovib, et arutelud jõuaksid lõpule enne kevadistungjärgu lõppu, nii et seadus saaks kiiresti jõustuda ja juba sel suvel oleks alaealistel võimalik uue seaduse järgi tööle asuda, kui nad seda soovivad.

Arutelu oli üsna elav. Sõna võttis Jaanus Karilaid, talle vastas põhiliselt Sotsiaalministeeriumi nõunik Liis Tõnismaa, kes muu hulgas selgitas, missugused piirangud jäävad kehtima. Näiteks on olemas väga põhjalik keelatud tööde nimekiri aastast 2009, mis kehtib praegu ja ka jääb kehtima. Külliki Kübarsepp küsis, kas eelnõu puudutab ka maksusid. Minister selgitas, et maksudega selle eelnõu raames ei tegelda, kuid ministeerium kavatseb ravikindlustust puudutavad ettepanekud esitada lähikuudel. Külliki Kübarsepp soovis veel teada, kas ministeerium kavatseb reguleerida alaealiste töötamist alkoholimüügiga tegelevates toidlustusasutustes. Nõunik Liis Tõnismaa selgitas, et alkoholiga seotud tööde piirangud tulenevad alkoholiseadusest ja jäävad loomulikult kehtima. Märt Sults tundis huvi, kas järelevahtemeetmed on efektiivsed. Liis Tõnismaa arvas, et Tööinspeksioon võiks tõhustada sihtkontrolli. Hanno Pevkur toetas menetletavat eelnõu ning leidis, et valveaja erandeid võiks lubada ka laiemalt ja selle üle võiks ühiskonnas – kaasa arvatud komisjonis – arutleda koos huvigruppidega. Jaanus Karilaid märkis, et Eesti Ametiühingute Keskliit ei toeta 13-aastaste osalemist põllumajandustööl. Liis Tõnismaa selgitas, et töölepingu seadus lubab alaealistel teha kergeid töid, mis vastavad nende võimetele ja ei ole füüsiliselt ega vaimselt koormavad.

Jevgeni Ossinovski sõnas arutelu lõpuks, et eelnõus pakutu on kompromiss eri osapoolte nõudmiste vahel, sama mõtet väljendas ta ka siin esinedes. Väga huvitava fakti tõi Jevgeni Ossinovski välja arutelu lõpus, vastates Märt Sultsi küsimusele, kui suurt tulu toob riigile alaealiste töö. Vastus oli selline, et kuni 16-aastased alaealised teenisid töölepingu alusel töötades 2016. aasta jooksul töötasu kokku 1 750 000 eurot ja riik saab sellelt summalt ka maksutulu.

Komisjonis otsustati saata eelnõu täiskogu päevakorda 18. jaanuariks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 8. veebruar. Aitäh!

### **17:57 Aseesimees Taavi Rõivas**

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Tänan ettekandjat! Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Palun, Külliki Kübarsepp Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

### **17:57 Külliki Kübarsepp**

Hea aseesimees! Head rahvasaadikud! Püüan teha kiirelt. Vabaerakonna fraktsioon tervitab väga, et noorte töötamise regulatsioon üle vaadatakse, selleks et anda noortele rohkem võimalusi õppetöövälisel ajal tööharjumust ja töökogemusi saada. See on oluline ka selleks, et tekitada noortes arusaama, mis asi on vastutustunne. Kindlasti on noores eas töötanud inimesed hiljem elus palju ettevõtlikumad, sest nad on harjunud ise asju algamata ja iseseisvalt toimetama. See on hästi positiivne. Kahjuks on meie ajaloos olnud mingi periood, kui me panime noored sellisesse klaaskasti, et ärgu nad, jumala eest, midagi tehku. Aga ma arvan, et nii edasi minna enam ei saa, sest ühiskond on edasi arenenud ja järjest enam soodustatakse noore eduka inimese edasiliikumist. Ma kutsun ministeeriumi ja ka komisjone üles mõtlema, kas meil oleks võimalik kehtestada maksuerandeid näiteks nendele noortele, kes tahavad selle juriidilise vastutuse osaliseks saada. Tuletan meelde, et Saaremaal registreeris üks 15-aastane noor end FIE-ks, et olla edukas ja hea põllumees. Seal tekkisid probleemid just sotsiaalmaksu tasumisel. Võiks mõelda sellele, et meil oleksid olemas ka õpilasfirmade vormid, ning noorte ettevõtlikkust ja vastutust tuleks pigem just soodustada.

Mille eest me tahame hoiatada või mille üle peaks meie arvates järele mõtlema? Tööinspektorid ei tohiks tööandjaid kindlasti hirmutada. Siin toodi välja, et enam ei pea inimesed kirjalikult avaldusi täitma, vaid eelkõige eeldatakse, et Tööinspeksioon hakkab rohkem firmasid väisama ja kontrollima. Päris paljud ettevõtjad ju tegelikult tunnetavad seda vastutust. Ma kujutan ette, et ehitussektoris pigem ei võeta noori tööle, sest teatakse, et see vastutus on palju suurem. Meie riigi esindajatena peaksime mõtlema, kuidas ettevõtjaid rohkem motiveerida noori tööle võtma, kuidas neid selles asjas harida ja selleks julgustada. Kui ettevõtja noore tööle võtab, siis ta kannab topeltvastutust. Kõigepealt koolitab ta

seda noort ja kannab selle kaudu edasi ka teatud patriotismi meie ühiskonnas.

Täname teema tõstatamise eest! Me loodame, et me leiame veel motiveerivaid meetmeid, et noored astuksid töösuhtesse ja saaksid töökogemusi ning ise algataksid uusi ettevõtteid, aga et ka ettevõtjad oleksid valmis seda võimalust noortele pakkuma. Aitäh!

### **18:00 Aseesimees Taavi Rõivas**

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Ei ole. Sel juhul sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 356 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrán eelnõu 356 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 8. veebruari kell 16. Tänane istung on lõppenud. Aitäh kõigile!

Istungi lõpp kell 18.01.